

Извештај
о пословању Завода за Културу Војвођанских Мађара
за 2021. годину

Увод

У Заводу за културу војвођанских Мађара (у даљем тексту: Завод) са седиштем у Сенти, чији су оснивачи Национални савет мађарске националне мањине и Аутономна покрајина Војводина, је пословање током 2021. године било континуирано, разноврсно и у функцији основне делатности Завода, а упркос епидемији, спровођење великих догађаја у складу са здравственим прописима је било континуирано.

У Заводу је током 2021. године урађено следеће:

- обogaћене су збирке књига, слика, филмова и архивског материјала, дигитални садржаји су повећани не само дигиталном обрадом материјала из јавних збирки, него су настали и нови садржаји у оквиру пројекта ризнице вредности у вези са заштитом духовне културне баштине, а повећан је и обрађени део базе података изворне музике и фолклора;
- настављено је са радом Мреже Дома традиције – Војводина, која представља изузетно високи ниво стручности – захваљујући изванредним стручњацима Дома традиције, створени су одлични сложени програми који обилазе Војводину, а које су оживели локални стручњаци, и који одговарајући локалним захтевима на сложен начин помажу васпитање младих; захтевно и разиграно преношење знања деци засновано на народној традицији;
- настављена је организована обука изворне музике;
- настављена је стручна помоћ групама љубитеља уметности као стална делатност;
- обезбеђујемо методолошку помоћ институцијама и организацијама које се баве мађарским интересима на пословима јавних збирки; сарађујемо и по потреби пружамо стручну помоћ на пољу дигиталног чувања и обраде података;
- настављамо постављање дигиталне базе података војвођанских Мађара (VAMADIA) као и развијање њене јавне платформе, градећи систем којем се могу прикључити и друге војвођанске организације које се баве мађарским интересима за послове јавних збирки;
- започет је развој отворене платформе за постављање фотографија

- nastavljeno je додавање фајлова у Збирку звука - проширивали смо етнографске аудио збирке, збирке фолклоризма које обухватају аудио материјал покрета народне уметности.
- Наставио се развој Збирке часописа
- Наставио се развој Галерије портрета Делвидека
- током издавања књига, трудимо се да пружимо помоћ ауторима и истраживачима локалне историје обезбеђујући им стручне лекторе и штампарску припрему, при чему се трудимо да пронађемо нове збирке које смо у могућности да дигитално сачувамо;
- уз помоћ система библиотекара приправника смо унапредили обрађеност наше библиотеке;
- почело је сређивање базе података ризнице народних плесова;
- успели смо да ојачамо екипу која ради на мрежи ризнице вредности укључивши једног стручњака, односно укључивањем стипендиста смо појачали интензитет рада, и са стратешког аспекта и на локалним нивоима.
- успели смо да унапредимо завод у аспекту организације рада и администрације
- стручна сарадња са Кућом традиције
- стручна сарадња са Округлим столом за културу Карпатског басена и са Националним заводом за културу
- стручна сарадња и организација међународних изложби са Фондацијом Кернсток и Мађарским удружењем за лепу уметност Фелвидека

Обогаћивање, објављивање и промовисање збирки књига, слика, филмског, звучног и архивског материјала војвођанских Мађара

2020. године смо прешли на нови библиотечки интегрисани систем *Qulto*, који је поред Завода и неких од најважнијих јавних библиотека у склопу Библиотеке групе Капоч, уведен још и у неколико других институција, координацијом и финансирањем од стране Националног савета Мађарске националне мањине. Обуку за употребу софтвера су за библиотекаре организовали Библиотека група Капоч и Национални савет мађарске националне мањине, односно, од велике стручне помоћи је била фирма која је софтвере развила, као и библиотека Јухас Ержебет из Тополе. Завод је у посао библиотечке обраде успео да укључи два приправника у сарадњи са **Катедром за мађарски језик и књижевност** из реда студената. Захваљујући њима су континуирано каталогизована нова дела, али су успели да раде и ретроактивно. У 2021. години каталог Библиотеке је порастао за 1.788 ставке. Библиотека Завода је стекла вредну

заоставштину путем стручних веза архива народне музике: библиотеку истраживача народне музике **Каталин Пакше**, која садржи 896 ставки као и 157 бакелитних плоча.

Рукописи Золтана Варге уврштени су у збирку Завода и формулисан је план за развој збирке рукописа, која би могла да садржи рукописе класичних и познатих савремених мађарских писаца и песника из Војводине, а која би наравно била отворена за истраживаче.

Користећи услуге Друштва „Нинамедиа“ из Новог Сада, свакодневно документујемо **вести које се односе на војвођанске Мађаре**, које објављује штампа и уопште медији на српском језику. Од почетка 2021. године су на веб-страницу ЗаКВМ у оквиру *Посматрача медија* војвођанских мађарских и српских медија из целе земље – после одговарајућег документовања – постављена 1680 чланака на српском језику, као и 119 видео снимака. У рубрици *Огледало штампе*, која сакупља медијске извештаје у вези са радом Завода, током 2021. године је обрађен 121 чланак.

У екстерном складишту Завода (зграда некадашње касарне- Сента, Новосадски пут бб) континуирано су текли радови складиштења. Вршили смо складиштење пристиглих издања и докумената, односно, сортирање података је такође текло континуирано. У складишту смо обезбедили дежурство.

Програм дигитализације

Неки од главних задатака нашег Завода су дигитализација и архивирање. Наставља се метадатирање материјала који се налази у архиву Завода, осим тога реорганизација евиденције архивираних података, израда каталогског система на плану дигиталне библиотеке, медиотеке, фото-, аудио- и филмског архива, као и њихово интегрисање у постојеће системе.

Током 2021. године дигитализовали смо укупно 267 981 страницу текста и сликовног материјала у TIF, PDF, JPG и Word формату.

Завршена је дигитализација дневног листа *Magyar Szó* чиме је завршен вишегодишњи процес рада, те је 2021. започета дигитализација и обрада листа *Hét Nap* (скенирање, накнадни радови, израда двослојног пдф формата): *7 Nap* године 1950–51; 1956–57; 1978–2021 (136 273 стране); *7 Nap melléklet* године 1975–1984 (10 426 стране); *Szabad Hét Nap* године 1994–2001 (21 460 стране); *Új 7 Nap* године 1993–1995 (3294 стране).

Такође је урађено скенирање и накнадни радови за следеће часописе: дневни лист *Délbácska* године 1920–1929 (14 780); дневни лист *Reggeli Újság* године 1929–1932 (12 780 стране); *Képes Ifjúság* године 1970–1980 (17 266 стране); *Tordai Újság* године 1998–2020 (2344 стране)

Збирка драме 155 дигитализованих представа (10 788 страна).

Плакати: Плакати рађени за представе Новосадског позоришта (193 комада). Иштван Адам: *Virágfakadás*. Temerin, 2009; Иштван Адам: *Játék pirosban, fehérben, feketében*. Temerin, 2010; Ото Фењвеш: *A káosz angyala*. Чикаго, Будимпешта, 1993; Калман Јодал: *Agressiva*. Нови Сад, 2010; Јожеф Варшањи: *Magyar nyelvi kidolgozott érettségi témák*. Будимпешта, 2016, Уред. Агеш Пап; Мелинда Шебек, Лајош Терек: *Kötelezők emelt szinten Ballasitól Borbély Szilárdig*. Будимпешта, 2019; Ђезе Бордан: *Az Úr órája*. Нови Сад, 2008; Ливиа Тот: *Köszönöm, jól!* Нови Сад, 2000; Рожа Јодал: *Stigma*. Нови Сад, 2005; Рудолф Виг: *Visszaverődés*. Нови Сад, 2001; Рудолф Виг: *Öröknaptár*. Нови Сад, 2013; Ференц Немет: *A torontáli szőnyeg*. Нови Сад, 1993; Габор Вирав: *A kishelyesi iparosság története*. Нови Сад, 2008; Ана Терек: *Halott nők*. Нови Сад, 2017; Ана Терек: *Vajdasági lakodalom*. Нови Сад, 2016; Ана Терек: *Duna utca*. Нови Сад, 2011; Петер Шинкович: *Verkli*. Нови Сад, 2018; Марк Лошонц: *Vakító gépezetek*. Нови Сад, 2013; Шандор Мајорош: *A visszhangkísérlet*. Нови Сад, 1989; Петер Шинкович: *A hologram hintóján*. Сента, 2019; Ана Терек: *Mosolyszakadás*. Мужља, 2007; Габор Вирав: *A Flórián-rend vitézei*. Нови Сад, 2014; Ференц Немет: *Arany, Jókai és Petőfi kultusza a Vajdaságban*. Суботица, 2014; Ференц Немет: *Írók és kötődések*. Суботица, 2016; Ференц Немет: *Elfelejtett arcok, történetek, események*. Суботица, 2015; Габор Вирав: *Kishelyesi iskola története*. Нови Сад, 2009; Габор Вирав: *A feketicsi református iskola története*. Нови Сад, 2005; Кристиан Тобиаш: *A Wilkinson penge*. Сента, 2017; Кристиан Тобиаш: *Túliratok*. Сента, 2012; Кристиан Тобиаш: *Vasjani*. Сента, 2008; Кристиан Тобиаш: *Ver/sec*. Сента, 2006; Ержабет Јухас: *Műkedvelők*. Нови Сад, 1985; Золтан Месарош: *Úton a csók felé*. Нови Сад, 2002; Чаба Сеги: *Drót*. Сента, 2004; Чаба Сеги: *Rakjatok be a gumiszobába!* Сента, 2014; Чаба Сеги: *Utolsó éjszakánk Velencében*. Сента, 2012; Чаба Сеги: *Mint ami lent van*. Сента, 2009; Чаба Сеги: *Korai orgazmus*. Сента, 2008; Атила Сабо Палоц: *Köd*. Сента, 2011; Атила Сабо Палоц: *Kenotáfa. Eszák*, 2013; Атила Сабо Палоц: *A meztelen Télapó*. Сента, 1995; Тибор Слобода мл.: *A*. Сента, 1995; Атила Сабо Палоц: *Békegyakorlatok*. Будимпешта, 2013; Атила Сабо Палоц: *Shakespeare-i vizeken*. Будимпешта; Атила Сабо Палоц: *A legvidámabb tárhely*. Будимпешта, 2013; Атила Сабо Палоц: *Fityisz*. Нови Сад, 1996; Ибоља Т. Беречки: *Útmutató a népi táplálkozási kultúra gyűjtéséhez*. Солнок, 1995; Атила Сабо Палоц: *Tanácstalan kölykök*. Будимпешта, 2014; Атила Сабо Палоц: *Visszapörgetés*. Суботица, 2013; Атила Сабо Палоц: *Falanszter*. Нови Сад, 2004; Ева Ловра: *Szabadka urbanizmusa és építészete a második világháború*

után (1945–1975). Нови Сад, 2014; Јоланка Ковач: *Jajistenem*. Мужља, 2013; Золтан Сиђи: *Énekünk éneke – A gondnok verseskönyve*. Будимпешта, 1995; Јулиа Телеки: *Göröngyös utakon*. Бечеј, 2014; Михаљ Фазекаш: *Karcag népi táplálkozása*. Дебрецен, 1994; Каталин Каич: *Jelenbe áthajló múlt*. Суботица, 2017; Каталин Каич: *Írások a lélek útjairól*. Нови Сад, 2003; Золтан Валкаи: *Zenta építésze*. Нови Сад, Сента, 2002; Каталин Каич: *Bács-Bodrog vármegye történelmi társulata (1883–1918)*. Нови Сад, 1980; Каталин Каич: *Szabad líceumok Bácskában és Bánátban*. Нови Сад, 1980; Каталин Каич: *Egy fejezet a magyar–szerbhorvát irodalmi és kulturális kapcsolatok történetéből*. Нови Сад, 1975; Атила Сабо Палоц: *Varratszedés*. Унгвар–Будимпешта, 2018; Ержебет Чањи: *A VMTDK tíz éve*. Нови Сад, 2011; Ференц Немет: *Úri világ Torontálban*. Нови Сад, 2003; Ференц Немет: *A Fülöp család Decskereken*. Нови Сад, 1997; Антал Бозоки: *A háborús bűnösség terhe – Eltörölték, megszüntették?* Будимпешта, 2017; Антал Бозоки: *A délvidéki/vajdasági magyarok helyzete és jogai (Árnyék) jelentés* 2017. Нови Сад, 2017; Ержебет Чањи: *A regény öntudata*. Нови Сад, 1996; Ержебет Чањи: *Szövegvilágok : a fikció fölénye*. Нови Сад, 1992; *ing. Ekszerovits Szög–Balatoni Boli: Utazásaim – Brother Boli levelei*. Нови Сад, 2016; Атила Сабо Палоц: *Trium(f)virátus*. Нови Сад, 1998; Џобор Михаљи: *Angyalok rozettája*. Сента, 2014; *Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaság: Évkönyv 1.* Бајмок, 2010; *Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaság: Évkönyv 2.* Бајмок, 2011; Чила Важоњи: *A magyarkanizsai Népkert és Vígadó*. Нови Сад, 2017; Ђерђ Боршош, Јанош Добош, Марија Јеловац, Алберт Конц, Ђерђ Пап: *Horgoš – Horgos 1772–1978*. Суботица, 1978; Золтан Молнар – Атила Сабо Палоц: *Úgy és némiképp*. Нови Сад, 1996; Уред. Золтан Калапиш: *Magyarok Jugoszláviában – A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének évkönyve*. Нови Сад, 1990; Иштван Сели: *Így hozta a történelem....* Нови Сад, 1988; Ласло Пап: *A HETEDIK – A bácskossuthfalvi Kossuthszobor rejtélyes története*. Стара Моравица, 2017; Ласло Пап: *Méhek szorgalmával*. Стара Моравица, 2012; Ласло Пап: *Szenvedélyünk a vadászat*. Стара Моравица, 2009; Тибор Молнар: *Budapesti tudósítónk jelenti....* Нови Сад, 2006; Тибор Молнар: *A Zentai Városparancsnokság válogatott iratai 1944–1945*. Сегедин–Сента, 2011; Уред. Тибор Молнар: *Fejezetek a titói Jugoszlávia korai korszakából*. Сента, 2016; Ласло Пап: *Ép testben ép lélek*. Стара Моравица, 2015; Уред. Антал Мојзеш: *Mementó, Bajmok*. Суботица, 2004; Иштван Барањаи–Тибор Молнар: *Mohol 1944/45*. Мол, 2018; Тибор Молнар: *Óbecse, Péterréve és Bácsföldvár első világháborús (1914–1918) katonai áldozatai*. Сента, 2010; Тибор Молнар: *Kanizsai Község I.világháborús hősi halottai*. Тотово Село, 2003; Јанош Бањаи: *Álarc felett a nyári nap*. Нови Сад, 1961; Јанош Бањаи: *Súrlódás*. Нови Сад, 1968; Јанош Бањаи: *Talán így*. Нови Сад, 1995; Јанош Бањаи: *A védett vesztes*. Нови Сад, 2006; Јанош Бањаи: *Költ(ő)k, könyv(ek), vers(ek)*. Нови Сад, 2010; Јанош Бањаи: *Kisebbségi magyaróra*. Нови Сад, 1996 Јанош Бањаи: *Író(k)*,

könyv(ek), prózá(k) L–ZS. Нови Сад, 2015; Јанош Бањаи: *Író(k),könyv(ek),prózá(k) A - K.* Нови Сад, 2014; Јанош Бањаи: *A felfedező.* Нови Сад, 2009; Јанош Бањаи: *Egyre kevesebb talán.* Нови Сад, 2003; Јанош Бањаи: *Hagyománytörés.* Нови Сад, 1998; Имре Радо: *A riport.* Суботица, 1918; Карољ Хаваш: *Stiriában Ajk faluban mi történt.* Суботица; Карољ Хаваш: *A cárok uralma – A cárok pusztulása.* Суботица, 1936; Ерне Казмер: *Idegen portré.* Бекешчаба, 1917; Шандор Хусар: *Itt a lelke.* Сомбор, 1970; Наци Векоњ: *Aktuális szinfolatok.* Petrovgrad; Итван Тот Баги: *Valamit tenni kell,* 1937; Шандор Бошан: *Az árnyak.* Сента, 1929; Иштван Сабо: *Egy legionista naplója.* Нови Сад; Иштван Сабо: *Eszendő a francia idegenlégióban.* Нови Сад; Јене Арањи: *Ilyenket álmodunk.* Суботица, 1923; Ференц Блажек: *Panoptikum.* Нови Сад; Лајош Боршоди: *Háziból.* Зрењанин, 1923; Лајош Боршоди: Излог. Зрењанин, 1921; Изидор Милко: *Gesztenyefám.* Нови Сад, 1966; Изидор Милко: *Harun al Rasid.* Нови Сад, 1966; Изидор Милко: *Spekuláné és társai.* Суботица, 1924; Изидор Милко: *A miniszter barátja.* Суботица, 1924; Ђула Бистраи – Золтан Чука: *Szenteleky Kornél irodalmi levelei.* Сомбор – Будимпешта, 1943; Ендре Чањи: *Baudelaire élete és költészete.* Суботица, 1928; Шандор Бошан: *Örök álmok.* Сента, 1933; Изидор Милко: *Írók és könyvek.* Суботица, 1924; Изидор Милко: *Úri emberek.* Будимпешта, Изидор Милко: *Baedeker írásaiból.* Суботица, 1924; Изидор Милко: *Azszonyok.* Суботица, 1924; Изидор Милко: *Ketten.* Суботица, 1924; Золтан Калош и Ђерђ Мартин: *Tegnap a Gyimesben jártam.* Будимпешта, 1989; Ференц Фењвеш: *Mégegyszer elmondom.* Суботица, 1938; Геца Фаркаш: *A fejnélküli ember.* Суботица; Корнел Сентелеки: *Úgy fáj az élet...* Нови Сад; Ласло Томан- Корнел Сентелеки. Нови Сад, 1976; Корнел Сентелеки: *Szinek és szenvedések.* Суботица, 1923; Роберт Санто: *Aszmódi diadala.* Суботица, 1925; Роберт Санто: *A viaskodó tavasz.* Суботица, 1923; Роберт Санто: *A proféta szerelme.* Novi Vrbas, 1926; Миклош Швалб: *Fiú a konyhából.* Суботица, 1934; Корнел Сентелеки: *Holnap – holnapután ....* Нови Сад; Корнел Сентелеки: *Útitársnyá.* Нови Сад; Szenteleky Kornél: *Krónikák.* Нови Сад; Корнел Сентелеки: *Gesztenyevirágzás.* Нови Сад, 1963; Корнел Сентелеки: *Isola Bella.* Коложвар, 1931; Бела Гараи: *A színhátság művészete.* Нови Сад, 1950; Бела Гараи: *Színhátságok kézikönyve.* Noviszád, 1950; Бела Гараи: *Az ekhósszekértől a forgószinpadig.* Нови Сад, 1953; Каталин Каич: *A zombori magyar színművészet története és repertóriumá 1825–1918.* Нови Сад, 1975; Каталин Каич: *A nagybecskereki magyar színhátság története és repertóriumá (1832–1918) II.* Нови Сад, 2003; Каталин Каич: *A nagybecskereki magyar színhátság története és repertóriumá (1832–1918) I.* Нови Сад, 2002; Имре Бори: *Fridolin és testvérei.* Нови Сад, 1976; Имре Бори: *Bori Imre huszonöt tanulmánya.* Нови Сад, 1984; Имре Бори: *A magyar irodalom modern irányái I.* Нови Сад, 1985; Имре Бори: *A magyar irodalom modern irányái II.* Нови Сад, 1985; Имре Бори: *Prózatörténeti tanulmányok.* Нови Сад – Будимпешта, 1993; Шандор Илеш: *Az*

utolsó napok. Будимпешта, 1982; Рожа Јодал: *Gömbalakók.* Нови Сад, 1988; Каталин Ладик: *Bludna metla.* Нови Сад, 1984; Каталин Ладик: *Parázna sóprű.* Нови Сад, 1984; Рожа Мориц: *Itt születtem....* Суботица, 1997; Иштван П. Нађ: *Köralagút.* Нови Сад, 1989; Јанош Херцер: *Összegyűjtött esszék, tanulmányok / I.kötet.* Beograd, 1999; Јанош Херцер: *Összegyűjtött esszék, tanulmányok / II.kötet.* Beograd, 2001; Јанош Херцер: *Összegyűjtött esszék, tanulmányok / III.kötet.* Beograd, 2003; Ержебет Берчек: *Vándor a Nisavánál.* Petrograd, 1936; Börcsök Erzsébet: *A végtelen fal.* Нови Сад; Ержебет Берчек: *Sári.* Нови Сад, 1971; Ержебет Берчек: *Emberek a Karas mellől.* Novi Sad, 1963; Шандор Коња: *Nézzünk az égre!* Нови Сад, 2014; Vesna Krčmar: *Od snova do ostvarenja – Az álmoktól a megvalósulásig Vitkayné Kovács Vera énekművészete.* Нови Сад, 2017; Иштван Домонкош: *Önarckép novellával.* Нови Сад, 1986; Иштван Домонкош: *Tessék engem megdlesérni.* Нови Сад, 1976; Чаба Сеги, Естер Илеш, Жужа Груик: *Ünnepnapok a ligetben, avagy JÁTÉKOK tíz éven át.* Нови Сад, 2011; Ерне Дешовар: *A Magyar tánc történet évszázadai-szöveggyűjtemény 2.kiadás.* Будимпешта, Маргита Дебелъак и Милица Илијин: *Mađarske narodne igre iz Vojvodine.* Novi Sad, 1953; Ђерђ Мартин: *Magyar tánc típusok és táncdialektusok.* Будимпешта; Чаба Сеги: *Drót.* Будимпешта, 2017.

Други документи: *A nagybecskereki Emmanuel Kamarakórus krónikája 1997 2017;* *Historia domus Parochiae Torda 1799–1979;* *A Szabadkai Népkör naplója 1945–1950*

Скенирање фото материјала, накнадни радови: збирка негатива на стаклу **Мађаша Немета** (418 комада).

Аудио материјали. Обрада етнографске колекције **Олге Пенавин**, сачуване на магнетофонским тракама: подељено и сачувано по причама (на овај начин база података постаје претражива, можемо да проналазимо поједине приче према њиховом типу). Из бачке колекције припремљено је 925 минута.

Дигитализација архива позоришта војвођанских Мађара је вид формирања свеобухватног архива, који представља архивске видео записе, фотографија, плаката као и сценарија глумца, режисера са њиховим парафом, досадашњих и актуелних представа свих пет званичних позоришта – Новосадског Позоришта, Народнoг Позоришта Суботица, Позоришта "Деже Костолањи", Сенђанског Мађарског Камерног Позоришта и Дечјег Позоришта у Суботици. Током 2021. године смо дигитализовали 193 плаката Новосадског позоришта.

Обрада, дигитализација и изградња архива наслеђа везаног за народну традицију

Обрада наслеђа народне музике. Архив изворне музике садржи аудио снимке најзначајнијих војвођанских сакупљача од 1950. године. Наш Завод има континуирану стручну сарадњу са одељењима Мађарске академије наука, Институтом за словенске и балтичке језике, Музичким институтом, као и са Домом Традиције и Радио-телевизијом Војводине из Новог Сада, односно са локалним сакупљачима аматерима. Током 2021. године настављено је дељење и документовање архива аудио касета, половина од преко 600 сати аудио снимака подељена је на јединице (изворне песме, народне приче, казивања народних обичаја) и води се у ексел табели. Микрорегије, места сакупљања се воде у оквиру посебне базе података на једној спољној складишној јединици. Архив аудио касета тренутно има више од 8000 ставки, око 250 сати материјала чији ће избор бити постављен на онлајн платформу Дигиталне базе података војвођанских Мађара (vamadia.rs).

Архив фолклоризма. У Заводу се тренутно ради на архивирању неких од најмасовнијих манифестација војвођанских Мађара, а то су смотре *Durindó* и *Gyöngyösbokréta*, Такмичење у казивању народних бајки *Kálmány Lajos*, Смотра витлејемских игара и божићних обичаја у Јужном Банату, као и такмичење ученика основних школа са темом народне музике под насловом *Szólj, síp, szólj*. Намера нам је да се овим активностима обухвати и архивирање других фолклорних догађаја (*Kőketánc*, *Gazdag Ág*, Златна цитра, Дани Силаша, сусрети девера, односно активности занатских курсева, радионица, група за неговање традиција итд. који се одржавају на територији Војводине). За документовање свих ових манифестација и активности успоставили смо један посебан архив, који садржи фотографије, аудио материјале и видео снимке. У оквиру архива се трудимо да раздвојимо документацију значајних личности војвођанске народне културе, у коју похрањујемо податке о истакнутим личностима војвођанског фолклоризма, пре свега оних који су добили титулу Мајстора народне уметности. У току је сакупљање народних прича Олге Пенавин, документовање њеног материјала из Бачке и припрема базе података. Архив изворне музике се проширио за аудио снимке манифестација изворне музике (*XLIV Durindó* и *LVII Gyöngyösbokréta* у Новом Бечеју), видео снимке обука руководиоца кругова изворне музике и водитеља ансамбала народне музике, теоријска предавања односно, у архив су уврштени неки архивски етнографски и снимци изворне музике приликом посете архиву Телевизије Војводине у фебруару 2021.

Архива народних плесова. Крајем септембра почели су контакти између Одељења за народну игру Музиколошког института Истраживачког центра за хуманистичке науке и Завода за културу војвођанских Мађара. Основна сврха успостављања овог односа је да се, уз одговарајућу стручну координацију, аутентични филмови са војвођанским плесовима и традиционалне плесне збирке Војводине, снимљене у Војводини током 1960-их и 1970-их, уз одговарајућу професионалну координацију буду обрађене у оквиру локалних институција, које су у сваком погледу најпогодније за поседовање, обраду и дистрибуцију тих материјала. Након преговора који су у току, већ је започето дефинисање процеса у вези са датим филмовима, њихова анализа, тачна обрада података и њихова обрада дигиталној бази података, што ће довести до формирања архиве у будућности. Поред свега тога, из збирке материјала је почела да се производи публикација која садржи раније објављене дисертације, студије и друге публикације у вези са традиционалним плесним животом у Војводини која нам може пружити информације неопходне за стварање регионалне монографије. Главни координатор и особа одговорна за пројекат је Роланд Решоцки.

Услуге дигиталног садржаја

Обнова adattar.vmmi.org, као и развој vamadia.rs почела је још 2017. године, чија је јавна платформа доступна на интернету од 2019. године, развој интернет платформе је континуиран као што су и постављање садржаја и података. Током 2020. године реализована су значајна побољшања, тако су настали Фото и Аудио архив. У 2021. години није развијана нова врста садржаја, већ је постојећи интерфејс додатно развијен, а ту је најзначајнији развој претраживача, а затим и претраживача са више речи. Вамадиа жели на једном месту да окупи дигитализовано духовно наслеђе војвођанских Мађара и дигитално доступан садржај савремене културе у свим врстама садржаја, што је могуће шире, обрађујући сопствене збирке, културна добра од стране приватних колекционара на основу споразума о сарадњи, материјале наших институција, јавних збирки, збирки локалне историје, као и материјале и збирке наших удружења. Такође настоји да обради што потпуније рад уметника, стручних писаца, калиграфа, научних истраживача, локалних историчара. Целокупни садржај vamadia.rs доступан је бесплатно за кориснике.

Дигиталне базе података војвођанских Мађара је стално проширивана током 2021, часописи које је Завод дигитализовао су ушли у архив часописа, и метадатирани су.

Аудио архив. Током 2021. године настављено је дељење и документовање архива аудио касета, 600 сати аудио снимака подељена је на јединице (изворне песме, народне приче, казивања народних обичаја) и води се у ексел табели. Микрорегије, места сакупљања се

воде у оквиру посебне базе података на једној спољњој складишној јединици. Архив аудио касета тренутно има више од 8000 ставки, око 250 сати материјала чији ће избор бити постављен на онлајн платформу vamadia.rs.

Збирка издања. Укупно: 4438 регистрованих дела, од којих су само библиографски подаци (без PDF формата књиге): 3639. У PDF формату може се читати 779 дела. У Збирку издања су уврштена дела Адама Иштвана Курца, Чабе Сегија, Золтана Варге, Шандора Коње, Ержебет Берчек, Иштвана Домонкоша. Сматрамо да је онлајн доступност дела Иштвана Домонкоша значајан резултат. Аплоудована дела – не само она из 2021. године – добијају мета податке, информације на основу којих корисници могу лако пронаћи тражено издање преко других претраживача (или других библиотека). Збирка издања је обogaћена делима писаца који су преминули пре 1951. године (што значи да су ауторска права у њиховом случају неважећа).

Збирка периодика. Укупно: 33901 бројева 27 периодичних издања. *7 Nap* (постављено: 1946–2021, број: 3649). *Службени Лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије* (постављено: 1971-1991, број: 1459). *Службени Гласник Социјалистичке Републике Србије* (постављено: 1969-1986, број: 135). *Dácskai Hírlap* (постављено: 1897-1899, број: 134). *Hétfői Magyar Szó* (постављено: 1960-1962, број: 101). *Híd* (постављено: 1934-2020, број: 842). *Научне публикације Одсека за хунгарологију* (постављено: 1976-2020, број: 143). *Kalanga* (постављено: 1932-1944, број: 117). *Képes Ifjúság* (постављено: 1966-1969, број: 130). *Létünk* (постављено: 1971-2010, број: 146). *Magyar Szó* (постављено: 1945-2004, број: 19417), радови у току, *Sikoly* (постављено: 2009–2016). *Szabad Vajdaság* (постављено: 1944-1945, број: 212). *Tanulmányok* (постављено: 1969-2014, број 46). *Temerini Újság* (постављено: 1928-1944, број: 755). *Tordai Újság, Új Hétnap, Új Kanizsai Újság, Új Symposion* (постављено: 1965-1992, број: 227). *Üzenet* (постављено: 1971-2005, број: 256). *Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány Hivatalos Lapja* (постављено у току: 1969–), *Арача* линк до online архива часописа. Часописима у збирци периодике се додељују додатни подаци од стране администратора (садржај, запослени, број страница, прилози). Резултат заједничког рада дигитализатора и администратора је 27 часописа у Збирци периодике.

Фото архив: укупно садржи 49 727 ставки. Нове фотографије: 1330. Преузимањем и Дигиталне фото архиве Мартоноша је 2021. године у збирку уврштено 718 фотографија. Преузимањем фото архива Градског музеја у Сенти је је 2021. године у збирку уврштено 612 фотографија. У збирци **Ласла Дормана** су обрађене 5553 фотографије. У 2021. је започет развој отворене платформе за аплоуд фотографија.

Збирка портрета Делвидека. Збирка портрета Делвидека тренутно садржи ауторске обрасце 726 особа. Током 2020. године је тај број износио 230.

Везе са матицом, Карпатским басеном и Европом

Културни форум Карпатског басена је 2021. године одржан онлајн, а представници следећих институција су држали предавање: Секретаријат председништва међународне политике Мађарске, Национални савет мађарске националне мањине, Кућа мађарске нације, Национални завод за културу, Дом Традиција. Форум уједно пружа и могућност за реферате мађарских културних кровних организација и институција Карпатског басена.

Преко пет граница- квиз. Наставак интерактивног такмичења под називом *Преко четири границе* из 2019. године, из познавања домовине које се састоји из више рунди, а који има за циљ упознавање и очување културних вредности у дијаспори, односно проширење ризница културних вредности. Циљ такмичења расписаног од стране оснивача Округлог стола Карпатског басена, Завода за културу словачких Мађара, Завода за културу војвођанских Мађара, Завода за културу мађарске националне мањине Лендава, Културног удружења трансилванијских Мађара и Завода за културу НЗК, био је да приближи младима прекогранчне вредности, спомен места и знамените личности. Централна тема школске 2020/21. године биле су локалне легенде и анегдоте. Креативни део задатака израдиле су Анита Вираг Киш и Миха Стампах. Састављање стручних задатака, као што су изреке и стручна литература, учиниле су стручњаци регије у Војводини Виктор Фехер и Јудит Рафаи. Такмичење у више кругова смо у потпуности преуредили у онлајн форму. За ту сврху настала је једна потпуно нова платформа, која не користи шаблоне и унапред припремљене табле, већ је заснована искључиво на независном програмирању, то је страна karpatmedencei-vetelkedo.hu. На сајту су ђаци могли да се пријаве, региструју и поставе решене задатке – аудио материјале, видео, есеје као и креативна и комплексна решења. На сајту су могли да креирају квиз, типове задатака са одабиром тачног одговора и слично. У квизу су могли да учествују ученици виших разреда основних школа, појединачно. Из Војводине је учествовало 54 учесника на такмичењу које је завршено 2021. године. Специјалне награде такмичења: таблети и пакети књига, главна награда је један Apple Macbook. Реализација квиза Преко пет граница остварена је захваљујући подршци програма Година народног јединства Секретаријата председништва међународне политике Мађарске. Припрема квиза почела је у априлу 2020. године, на којој је из

сваког прекограничног завода учествовао по један колега. У мају је отпочело програмирање сајта. Квиз смо отпочели у октобру онлајн. Веб сајт квиза је способан да аутоматизује поједине рунде квиза, али регионални координатори прате и помажу ученике током целог рада, да би испадања било што мање. Координатори подједнако одржавају контакте са регионалним члановима жирија (3 члана жирија по регији). Главног координатора квиза, који са главне адресе континуирано прати рунде, сталном комуникацијом прати рад чланова жирија и рад програмера, као и примедбе завода, обезбеђује Завод. Пројекат је спроведен захваљујући Фондацији Секереш Ласло у оквиру пројекта Година народног јединства.

Књижевни караван и Уметнички караван, новембар, Суботица–Сента. Серија манифестација са читалачким турама мађарских књижевних група и књижевних радионица књижевника који делују ван матице, а Уметнички караван је усмерен на изложбе сликара, индустријских уметника и фотограф, као и програма из области филма уметника који живе ван матице. 2021-беп Учесници Књижевног и Уметничког каравана који су стигли у Војводину из Румуније и Трансилваније су Жолт Карачоњи-лауреат награде Јожеф Атила, књижевни преводилац, главни уредник књижевног часописа Хеликон, председник Лиге мађарских писаца из Трансилваније (E-MIL), Атила Жолт Пап- песник, новинар, уредник Хеликона, Дора Марцуциу-Рац- уредница Хеликона и Загон Сентеш- уметник. Своје слике је на Уметничком каравану приказао и фотограф Лорант Филеп. Програми су одржани 5. новембра. Жолт Карачоњи и Атила Жолт Пап ус одржали час књижевности за ученике завршних разреда у Гимназији за талентоване ученике Деже Костолањи у Суботици. Изложба фотографија Загона Сентеша и Лоранта Филепа отворена је у Сенти у Дому стваралаштва под називом *New York – Agyagfalva* након уводних речи Доре Марцуциу-Рац. Сlike са изложбе – по плану – треба да након изложбе у Дому стваралаштва стигну и до других галерија у Војводини. Током разговора под називом *Плате проналази име* са песником и уредником Атилом Жолтом Папом и списатељицом Анико Месарош се упознао са сенћанском публиком. Разговор назива *Вертикални бестижариум* је у фокусу имао стваралаштво песника Жолта Карачоњија. СА писцем који је и књижевни преводилац и новинар је разговарао Золтан Шандор писац и новинар. Програми су спровођени упоредо са XVIII књижевним фестивалом *zEtna (memoriter)*.

Умрежавање, као средство изградње и очувања заједнице. Стручно усавршавање у кругу заједница које се бави народном традицијом

1. Мрежа Дома традиције – Војводина – Стручни развој у оквиру заједница које се баве народном традицијом

Стратешки партнер нашег Завода је Дом традиције из Будимпеште и његова војвођанска мрежа, **Мрежа Дома традиције – Војводина** (*Hagyományok Háza Hálózata – Vajdaság: HHH – Vajdaság*). Као резултат нашег стручног партнерства у 2021. години организовали смо бројне програме, у које смо могли укључити све генерације.

Дом традиције из Будимпеште (*Hagyományok Háza – HH*) је у целом Карпатском басену оформио Мрежу Дома традиције. Према визији генералног директора, Ласла Келемена, он жели створити мрежу која ће функционисати у целом Карпатском басену, која ће поново ујединити струку која се бави народном уметношћу и народном традицијом. Наш Завод, као позадинска институција МДТ– Војводина, свим средствима помаже рад војвођанске мреже. Током 2021. године МДТ – Војводина и наш Завод остварили су следеће пројекте:

Мастер курсеви народне музике за гудаче, цитраше, певаче и тамбураше, 15-16 јануар 2021. Курс је одржан у сали Завода за културу војвођанских Мађара и у сенћанском Дому стваралаштва са циљем да прикажемо војвођанске песме преко једног по једног села. На дводневном курсу је учествовало 70 војвођанских певача, цитраша, тамбураша, гудача солиста и гудачких ансамбала, од најмлађих до најстаријих генерација. За викенд су обрађивали народне песме из села Долине. Првог дана је Марта Ронто предавала одраслим певачима и водитељима група песме из Мужље и Сенте у пратњи ансамбла Јухас из Суботице. Другог дан је напредним цитрашима предавао Иштван Фламан, тамбурашима Петер Зомбори, гудачима Ђула Јухас, Даниеел Пољак, Ендре Ваш и Себастиан Дворачко. Млади су на курс дошли из Чоке, Кањиже, Адорјана, Сенте, Мужње, Аде, Мола, Горњег Брега, Хоргоша, Темерина, Хајдукова и Суботице. У паузама курса су учесници могли да се упознају и свирају заједно.

Наставак курса шивења народних ношњи, 26-27. март 2021. Мрежа Дома традиције – Војводина и Завод за културу војвођанских Мађара су покренули наставак курса за шивење народних ношњи од четири прилике. Тема прве прилике је била обнова сељачких ношњи представљањем ношњи из околине Јаса и Сенте. Обука се одвијала онлајн. Узбудљиво, богато илустровано предавање је одржала етнографкиња, директорица Јас музеја из Јасберења, Др Едит Бато Хорти, а стручни предавач Дома

традиције Ержебет Тајти је модерирао представљање полазника. Стручни предавач, Тинде Биркаш Донко је говорила о старим текстилима, о очувању текстуре комада ношње од природних материјала, о њиховом чишћењу и чувању, као и о особинама и употреби иновативних текстила добрих за климу. За праксу је Тинде показа како се шије рол ап ранац од рециклираног материјала. Стручни предавач Валерија Будаи Борбаш је предавала о чипкама, тракама, перлама, и њиховој употреби код сељачких грађанских ношњи, а за праксу је показала како се шије новчаник са украсом од чипке. Стручни предавач Ержебет Тајти је одржала ванредно вођење кроз изложбу *Nyugalmvagy. Hangulatoh és ruhák a XIX. század közepeétől*, које није приказивала само сељачке грађанске ношње, већ и само грађанске. На практичном делу су полазници шили ксцелју са два лица. Други део обуке се звао Од дизајна до реализације. Одржан је у Сенти 18–19. јуна 2021., а део је одржан онлајн 30. јуна 2021. На обуци је било 17 учесника, углавном полазници курса од 120 часова, али су се укључили и нови. У петак се правио доњи веш из Делалфелда за шта су полазници добили слике и моделе. У суботу се вежбао дизајн. Полазници су за домаћи задатак добили да дизајнирају по једну малу црну хаљину, па су уз помоћ предавача направили модел за кројење на основу ког су код куће сашили комад. Теријски део, уско везан за малу црну хаљину је одржан 30. јуна онлајн када су полазници слушали предавање модне дизајнерке Мелинде Молнар „Мушкетер”, а Ержебет Тајти је приказала инспирацију за пројекат, одабране комаде из фондуса костима Мађарског државног фолклорног ансамбла старе 70 година. Трећи сусрет је одржан 21–22. августа 2021. са 9 учесника *augusztus -én tartottuk 9 fő részvételével*, део обуке се састојао од представљања радова и дискусије о претходно започетом раду, који су приказани на V Смотри народних плесова поводом дана светог Михајла у форми модне ревије и изложбе. У другом делу курса су полазници шили мушку кошуљу, а слушали су и предавање о прављењу плавог текстила. Последња прилика је одржана 8. октобра у Суботици, и почела је посетом изложбе колекције народних ношњи Фолклорног центра војвођанских Мађара, па се наставила предавањем у Сенти, приказивањем марама, а следећег дана су учествовали на практичном раду чије су теме биле украси за главу из околине Калоче и мараме из Јаса, па су стручни предавачи Ержебет Тајти, Валерија Будаи Борбаш и Тинде Биркаш Донко и током ове целе године помагале у раду војвођанских кројача народних ношњи.

Чаробна корпа – Представе и интерактивна занимања за предшколце. Одржане укупно 27 пута између марта и децембра 2021. у следећим насељима: Бечеј, Сента, Нова Црња, Нови Итебеј, Бачко Петрово Село. Интерактивна занимања за предшколце настављена су и 2020. години. Током представа и занимања, војвођански учитељи

фолклора, стручњаци и народни музичари посећују вртиће ради одржавања интерактивних занимања, односно предшколци посећују зграде локалних мађарских удружења, да би учествовали у занимањима. Током ових занимања, месечно обрађујемо програм унапред разрађених тема, где су укључене и народне игре, риме, изворне песме, израда рукотворина, занимања са музичким инструментима, представљање музичких инструмената, фолклорни покрети. У току интерактивних занимања, деца учествују у учењу мађарских народних игара, певања, изради рукотворина, чиме доживљавају своју културу. Поред тога уче о обичајима и историји Мађара, и као вид забаве, да користе игре, песме и предмете. Занимања су саставили и одржали стручњаци Културно образовног центра мађарске народне уметности „FORRÁS”, под вођством инструктора фолклора и васпитачице Анико Чесак Корчик, заједно са појединим народним музичарима, односно повремено са оркестрима. *Пролећни, ускршњи празници* је активност коју смо спровели у 6 предшколских група у Новој Црњи, 4 у Бечеју, а у Сенти је у активности учествовало око 200 деце. Деца су учила игре, песме, обичаје везане за Ускрс и долазак пролећа, слушала су и певала песме, чули су презентацију виолине, правила су украсе за Ускрс. Активност *Vampe Svetog Ivana* је урађена у 6 предшколских група у Нову Црњу, Нови Итебеј а у Бечеј у 4 групе, па је око 100 деце учествовало у њој. Играли су се игара везаних за ватру, сечу дрвећа, рецитовала су и певала. Активност *Берба јабука* је дошла у 5 предшколских група у Бачко Петрово Село и Бечеј приликом Дечије недеље, на њој је учествовало око 100 деце. Играли су игре везане за воће, певали песме за бербу, рецитовала су, видели представљање инструмената и плесала. Активност *Идемо да коринђамо!* је дошла до 10 предшколских група у Бечеју. Интерактивна активност обрађује обичаје везане за адвент, Светог Николу, Свету Луцију, Витлејем, коринђање, Божић. Током активности деца се упознају са мађарским народним играма, народним песмама, рецитацијама, обичајима, уживе се у празничну атмосферу, слушају представљање инструмената и плешу.

Како беше било?! – Представљања и фолклорна занимања за школарце. Од фебруара до септембра 2021. је 6 пута одржан тематски дан *Како беше било?!* што је програм којим представљамо своје празничне обичаје, односно одржавамо фолклорно занимање. Организовали смо у школама с пролећа Покладе, истеривање поводом Светог Ђорђа, с јесени Бербански бал, утеривање поводом дана Светог Михајла, пастирски бал. Током тематских дана смо са ученицима имали народне плесове, етнографске презентације, песме, музику и обичаје. Деца су учила плесове и народне песме везане за прилику, локалне народне обичаје, а било је и презентације о обичајима за Покладе, односно о традицији Активност су саставили стручњаци из

FORRÁS Magyar Népművészeti és Kulturális Oktató Központ и спровели у више насеља са фолклорним плесачима и музичарима из Војводине. Активност поводом Поклада је спроведена у основној школи Петефи Шандор у Бечеју. Активност је била намењена ученицима нижих разреда (ђацима 1–4. разреда) на коју су доведени и ученици из истурених одељења. Учествовало је око 120 деце. Најпре је приказан бечејски обичај (из сопственог сакупљања) у вези са крајем Поклада. Након тога је Балаж Серда одржао етнографско предавање о Покладама уз презентацију. У предавању се бавио плесовима, па су музичари приказали инструменте. Сусрети поводом дана Светог Ђорђа су одржани у бечејским основним школама Петефи Шандор и Шаму Михаљ. Активност је била намењена ученицима нижих разреда (ђацима 1–4. разреда) на коју су доведени и ученици из истурених одељења. Учествовало је око 200 деце. Приказали смо дочекивање пролећа и играли се заједно са децом. Након тога је Балаж Серда одржао етнографско предавање о истеривању стоке на дан Светог Ђорђа, о пастирима, ђаци су слушали кратко предавање о обичајима поводом дана Светог Михајла, о пастирском балу, малим Покладама, о пастирским алаткама које у могли и узети у руке. На крају активности је приређен пастирки бал са ансамблом Јухас и плесовима из Потиске Бачке. Места одвијања активности су били основна школа Шаму Михаљ из Бачког Петровог Села и зграда позоришта у том насељу. Активност је била намењена ученицима нижих разреда (ђацима 1–4. разреда). Учествовало је око 250 деце. Музичари су свирали инструменте који су приказивани деци. Анико Чесак Корчик је децу учила локалној изворној песми. Активност је завршена учењем плеса у ком су радо учествовали и деца и учитељи.

Породична обука плеса – Комплексне радионице народног плеса и ручног рада за целу породицу. Породичне обуке су током године организоване у војвођанским насељима: Нови Бечеј, Сента, Лудаш, Торњош, Чока, Палић, Ада, Падеј, Нова Црња. Ове прилике су биле везане за празнике (Покладе, Свети Валентин, Свети Ђорђе, Духови, Свети Михајло, жетва, Свети Андрија, итд.) у периодима између фебруара и јуна, тј. септембра и децембра. Поента ових породичних обука да се родитељи укључе у игре, плес, израду ручних радова са децом. Активности су водили народни плесачи из Војводине и локални омладински ансамбли (уз искусније музичаре, ансамбле) у насељима где нема прилика за организовање плесова, тј. ради промоције. Осим плеса, присутни су се упознавали са народном музиком и традицијом, повремено смо организовали израду ручних радова за децу и одрасле укључујући локалне помагаче. Прва породична обука плеса је била поводом Поклада у Новом Бечеју у МКУД Јокаи Мор, а водили су је Елвира Фабиан Михаљфи и Себастиан Фабиан, са члановим ансамбала Фокош и Чермељ. У складу са епидемиолошким мерама, био је ограничен

број учесника, као и трајање манифестације. Број присутних је био око 50. Летље активности су vodili Тибор Гаžo, Виола Варга, Јанош Тополчањи и Адриана Лукач у сарадњи са локалним рукотворцима и предавачима изворних песама уз пратњу ансамбала Фокош, Бодрош и Кесег Акоша. У септембру смо тражили прилику за одржавање активности када становништво из дијаспоре дође кући и то се поклопило са Вечери изворне музике и народног плеса у Новој Црњи. Пре вечерњег програма је био организован плес за родитеље и децу. Ова прилика је била веома посебна за локално становништво. Активност су водили Анико Чесак Корчик и Балаж Чесак уз пратњу ансамбла Фокош.

Тематски онлајн садржај (Покладе, Цвети) је проширен аудио записима из Војводине. Народне приче из Купусине у извођењу Тамаре Чувардић у студију Панон РТВ. Мишљење др Јудит Рафаи о значају обуке причања прича уживо је такође снимљено у Панон РТВ у првом кварталу 2021. године.

30-часовна обука за водитеље група изворног певања и ансамбала изворне музике из Војводине, Сента, 18–19 јун 2021., 25–26 јун 2021. На обуци је учествовало 22 ученика из целе Војводине. Шест онлајн предавања и две викенд обуке су се обрађивале теме музике, етнографије, стварања заједнице, уређивање програма изворне уметности и проширивао се репертоар већином војвођанских народних песама. Предавачи су били Александра Берта, Карољ Хорват мл., Ана Берец-Чизмадиа, Анамарија Сабо и Ана Ваклер. Велика корист од обуке је образовање нових водитеља група који се разумеју у народну музику, у инструменталне и певачке групе. Два викенда јесење обуке: 9-10. октобар. и 16-17 октобар. 15 учесника је завршило обуку у јесењој групи. Предавања, теме: Карољ Хорват мл. – избор песама, ширење репертоара - регионална и тематска кохерентност, питања инструменталне пратње, учење Песама из Зала. Александра Берта је послала видео са темом коју обрађује у којој је поделила савете водитеље група изворног певања. Ана Берец-Чизмадија је говорила о аспектима компоновања народних песама, груписање песама из Купусине (Божићне) према стиливима и жанровима, Ана Ваклер је описала методе подучавања и учења по слуху, показала је вежбе неопходне за певање народних песама, говорила је и о методама обуке гласа и извођења типичних за аутентично народно певање и њиховим методама подучавања. Анамарија Сабо је одржала предавање Утицај дијалеката мађарске народне музике на начин извођења, подучавања и учења по слуху, извори. Обука се наставља 2022. године.

Дур-мол сусрет младих народних музичара. Манифестација је први пут организована 21. априла 2021. године у Дому културе у Хоргошу уз помоћ Мађарског културног друштва Бела Барток. Манифестација је пружила прилику младим музичарима да се представе и упознају. Млади цитраши, фрулаши и тамбураши на скуп су дошли из неколико просторија у Војводини из Чоке, Сенте, Малог Иђоша, Гунароша, Мола, Чантавира и Хоргоша. Укупно 60 учесника је учествовало на сусрету. Након кратког увода, млади су могли да учествују у групној инструменталној сесији, где су могли да се упознају са мелодијама Хоргоша светом. Атилла Михок из Чоке, Оршоља Терек из Суботице и Арпад Боршоди из Малог Иђоша су се бавили цитрашима, Андраш Сабо из Темерина са фрулашима, Ђула Јухас из Сенте, Петер Мохол из Сомбора и Ендре Ваш из Морахалома са тамбурашима. У поподневним часовима, учесници су сазнали више о Хоргошу кроз интерактивни историјски перформанс који је водила Нора Шош из Дома културе Хоргош, а потом учили да певају у интерпретацији фолк певачице Валентине Баги из Хоргоша. Уследило је гала вече на ком су млади могли да се представе једни другима уз нумеру. Други сусрет одржан је 8. маја 2021. године у Кикинди у Културном друштву Јединство. Млади цитрашки, тамбурашки и гудачки оркестри из Сенте, Торњоша, Бачке Тополе, Мола, Аде, Бачког Петровог Села, Новог Сада и Кикинде. Сусрету је присуствовало укупно 70 учесника. Након кратког увода, млади су могли да учествују у групној инструменталној сесији, где су могли да се упознају са мелодијама Сајана. Лоранд Ердег из Торонталоросија се бавио цитрашима, Петер Зомбори из Аде са тамбурашима, а са гудачима су се у две групе бавили Андор Курунџи из Мола, Даниел Пољак из Аде, Тибор Рожа из Бачке Тополе, Ђула Јухас из Сенте и Ендре Ваш из Морахалома. У поподневним сатима локални плесачи су држали часове плеса, након чега је уследило разгледање и посета Музеју. Уследило је гала вече на ком су млади могли да се представе једни другима уз нумеру, а локална плесна група је изненадни присутне једном кореографијом. Манифестација је одржана по трећи пут 19. новембра 2021. године у Културном друштву Петофи Шандор у Будисави. На скуп су дошли почетнички цитрашки, тамбурашки и гудачки оркестри из Сенте, Торњоша, Скореновца, Војловице, Мола, Аде, Бачког Петровог Села, Кевија и Новог Сада. Њих укупно 50. Млади су учествовали на музичкој радионици на којој су се упознали са мелодијама Каћа. Лоранд Ердег из Торонталоросија се бавио цитрашима. Са тамбурашима Имре Часњи из Бачког Петровог Села, са гудачима Андор Курунџи из Мола, Ласло Штербик из Бачког Петровог Села и Ендре Ваш из Морахалома. У поподневним сатима могли смо да видимо спомен-кућу села уз помоћ пензионисаног учитеља Тибора Милановича. Дан је поново завршен гала програмом, где су млади могли да се представе једни другима уз нумеру, а локална плесна група извела је

кореографију. Састанак је одржан по четврти пут 19. децембра 2021. године у Културном друштву Ади Ендре у Торњошу. Тамбурашки и гудачки оркестри почетници дошли су из Чантавира, Торњоша, Новог Орахова, Мола и Кевија. Скупу је присуствовало укупно 40 учесника. Млади музичари су се упознали са мелодијама из Торњоша и Кевија. Са тамбурашима се бавио Роберт Вереш из Чантавира, са гудачима Андор Курунци из Мола и Ендре Ваш из Морахалома. Поподне смо могли да видимо сеоску кућу села уз помоћ Магде Сабо, а онда смо затворили дан гала програмом.

Камп Алмариум. 12–17. јул 2021., Кишчес. На кампу је учествовало 5 војвођанских народних уметника и по два пратиоца из различитих крајева. Жофиа Т. Бекешапати рукотворац, водитељ играонице, Балаж Чесак инструктор народних игара (МДТВ), Зита Каталин Торјаи рукотворац, водитељ играонице, Река Сабо приповедач и Ђула Јухас народни музичар (МДТВ). Они су током целе недеље активно учествовали у практичним и теоријским сесијама и дискусијама, продубљујући тако своје професионалне односе у Карпатском басену.

Сабор и смотра плесних кућа на дан Светог Михајла. 28. август 2021., Сента. Мрежа Дом традиције – Војводина и Завод за културу војвођанских Мађара као подршка су 28. јуна у Хали спортова одржали Сабор и смотра плесних кућа на дан Светог Михајла. Врхунац овогодишње манифестације био је Мађарски државни народни ансамбл: на радост Војвођана, недавно завршен програм Делвидек са хиљаду лица је представљен играма, музиком и обичајима тог краја. На смотри плесних кућа били су истакнути војвођански народни музичари и плесачи, занатлије и приповедачи и рукотворци са својим делима. Позвани ансамбли и извођачи одржали су концерт на бини Фолк крчме. Имали смо веома успешну народну модну ревију под називом Мале црне хаљине, велике идеје. И овде смо направили велики број програма за младе и старе, заправо, за све, јер је и ове године важио наш слоган од прошле године: само дођи! Према нашим проценама, манифестацији је присуствовало укупно 1.000 људи, од којих је 150 извођача, васпитача, занатлија и гостију улепшало програм. Манифестација је почела у 11 часова на сенћанској пијаци флеш мобом. Народни играчи и народни свирачи из Сенте и околине продефиловали су главном улицом Сенте до главног трга, где су поново окупљали публику, а одатле су уз музику и песму кренули до спортске хале. Програми су се одвијали на три места: у унутрашњости Хале спортова, коју смо преименовали у Фолк халу, у десној просторији Хале спортова је била Сала за слушање где живе приче, у великом шатору испред Хале спортова смо уредили Фолк крчму. Програм на великој бини почео је у 13 часова наставом молдавског плеса коју су водили учитељи народних игара Тамаш Сакач и Хана Ковач,

а музику је обезбедио ансамбл Фокош. Потом је уследила обука плеса из Богојева уз пратњу ансамбла Јухас. Након дечјег концерта ансамбла Јухас под називом Ја већ знам..., одржано је такмичење од Хенцхида до Бонцхида, где су пријављене екипе имале задатке вештине и домишљатости, а судије су оцењивале и основна знања из етнографије и домишљатости. Дневни програм завршен је вечерњим гала програмом који је почео у 20 часова програмом Мађарског државног фолклорног ансамбла под називом Делвидек са хиљаду лица. У дечјој радионици под називом Зенгокерт, децу су пео лан чекали народни рингишпил са корпом и Галерија народних играчака Физ, а са децом бавила Жофиа Т. Бекешапати. Поред тога, Петер Ожвар Мл. се бавио глином, Ференца Пушкаш резбарењем, Адела Шари пређењем, Зита Каталин Торјаи перлама, Александра Шољмоши плетењем косе, Лоранд Чики прављењем инструмената, Моника Токаи израдом чинијица. Због лошег времена били смо принуђени да Зенгокерт уселимо у Фолк салу. Фолк крчма је примала госте од поднева. Концерти су отпочели Дур-мол наступом младих војвођанских народних музичара из Хоргоша, Кањиже, Мола, Мужље, Бечеја, Бачког Петровог села, Суботице, Скореновца и Сенте, а за њима су наступали тамбурашки оркестар Бодрош из Аде, ансамбл Духај из Суботице, ансамбл Фокош из Бечеја, ансамбл Черемпеле из Панчева, дуо цитраша Иштван Фламан и Жолт Хеже из Сентмихаља и Сента, ансамбл Чалока из Тополе, тамбурашки оркестар Мендикус из Чантавира и оркестар Естерланц из Будимпеште. Концерте које су обогатили плесни парови из Аде, Суботице и Тополе. Новост ове године био је Сала за слушање где приче живе на месту где се причало током целог поподнева. Од 13.30 до 19 часова заинтересовани су могли да слушају приче врских младих и одраслих приповедача: Иштван Толди и Петер Молнар из Купусин, Отилиа Ковач-Коња, Марта Ронто и Марија Барта из Мужље, Тамара Чувардић из Сомбора, Клаудиа Салаи и Виолета Салаи из Хајдукова, Тибор Ковач и Тимеа Ковач из Војловице, Лорант Чији из Геда и Саболч Нађ Абоњи из Сенте. Удружење за рукотворине Розета и Удружење пољопривредника из Сенте су одржали презентације заната, као и брачни пар Суханко из Бајше, Кристина Ваш свећарка, Каталин Киш грнчарка, Марија Ружа која се бави пустовањем, као и чланови Друштва за очување традиције и етнографије Нађапати Кукац Петер из Тополе.

Учесће војвођанских приповедача на обуци за приповедање уживо. 17–18. септембар 2021., Сент Андреја. Методологије курса „Мађарска народна бајка – традиционално приповедање“ и пракса преношења приче уживо Дома традиције је уврштена у Националну листу добрих пракси нематеријалног културног наслеђа. Приповедачи Иштван Толди из Купусине и Река Сабо из Лудаша су приповедали на дводневној манифестацији у сентандрејском сканзену.

У круг, у круг, ко се игра. *LVII Gyöngyösbokréta u XLIV Durindó* је смотра ансамбала мађарске народне музике, фолклорних група и солиста у Војводини у категорији омладине и одраслих за неговање и очување традиције. Фестивал није такмичарског карактера. Ове године му је домаћин био Нови Бечеј. Одржан је првог викенда октобра: отварање изложбе и представљање књиге у петак, у суботу ансамбли народних плесова из Војводине, а у недељу ансамбли народне музике и певачке групе народних песама. На фестивал је у град дошло укупно близу 2.000 извођача. У суботу смо организовали активности за малишане, што је било уврштено у програм **У круг, у круг, ко се игра**. Од 11 часова је Бела Мичик одржао презентацију народних инструмената, а током поподнева Петер Ожвар Мл. грнчарења, Зита Каталин Торјаи водитељ играонице је децу учила изради једноставних инструмената 2-2 сата. Време је било добро за активности на отвореном, био је леп дан. Због тога су били популарне и међу локалном омладином.

Оцењивање предмета народне примењене уметности. Оцењивање предмета народне примењене уметности одржано је 14. октобра 2021. године у галерији Градског музеја у Сенти. Жири су чинили стручњаци именовани од стране Одељења за народну примењену уметност Дома традиције, и то: Каталин Беспреми, Беатрикс Јокаине Гомбоши, Агнеш Нађ Абоњи, Марија Нађ, Сидонија Петер и Ђенђи Терењи. Ове године војвођански ствараоци су се добро представили, а жири је истакао одличне радове кожара и костимографа. Од 108 квалификованих радова, 33 су добила титулу традиционалног или модерног ремек дела, 46 су постала уметничка дела, а 6 је добило оцену сувенира. Први пут у комисији је био и члан жирија ван матице, на предлог Ванде Илеш, шефа Катедре за народну примењену уметност ДТ, сваке године можемо позвати у жирији домаће стручњаке.

Стручни округли сто приповедача народних прича у Војводини и „Odaküjjel Andrásfalán” – приповеда Ева Фабиан. 5. новембар 2021. Догађај је почео у 15 часова у холу Мађарског камерног театра у Сенти округлим столом када је др Јудит Рафаи држала предавање о типовима и жанровима прича. Затим је Саболч Нађ Абоњи представио збирку прича Мађарске дигиталне базе податак у Војводини. Након тога је почео неформални разговор. О проблемима током радионице, учешћу у програмима. На округлом столу су учествовали: Ева Фабиан, др Јудит Рафаи, Нора Немет, Иштван Толди, Отилиа Коња Ковач, Марта Ронто, приповедачка радионица из Скореновца, Естер Салаи, Река Сабо, Саболч Нађ Абоњи, Агнеш Сабо, Жужана Габор Берез, Анико Сарвак, Ана Хајнал, Арон Шутуш. Након тога је у 18 часова следила презентација

књиге „*Odakijjel Andrásfalán*” приповеда Ева Фабиан. За наставнике из Војводине учешће је акредитовано.

Понеси на пут - радионице народне уметности и обуке за васпитаче у вртићима. У 2021. години смо ставили велики акценат на обуку педагога. Са Катедром за образовање васпитача Учитељског факултета у Суботици успели смо да договоримо термине са предавачем др Јудит Рафаи за одржавање радионица. За сада, практична предавања из области народне музике, рукотворина и народних дечјих игара одржавамо на месечном нивоу. У новембру су по први пут наставу народне музике одржали чланови ансамбла Јухас, Зита Торјаи (из Новог Бечеја) је са ученицима направила инструменте током сесије ручног рада, Балаж Чесак је подучавао народне игре, укључујући рецитације. Радионица је настављена у децембру, где се са учесницима разговарало на тему покретних игара. У оквиру активности ручних радова Валериа Шебек, награђивана уметница је са учесницима израђивала украсе за јелку (ИПА апликација школе за образовање васпитача). На позив Педагошког завода Војводине ове године смо израдили и поднели три пријаве за акредитовану обуку васпитача у вртићима које ће се одржати у другој половини следеће године. Обуке су осмишљене по моделу обуке ДТ Понеси на пут, подељене у три територијалне целине (три од 60-часовне обуке по 20 часова) Понеси на пут 1. – Народна музика и инструменти у настави, Понеси на пут 2. – Народне дечије игре и фолклорни плес у настави, Понеси на пут 3. – Стварање предмета и народни занати. Са дечјом групом Петефијевог културног круга из Бечеја правимо видео материјал на теме народне дечије игре у пракси и народне активности у пракси. Са децом предшколског узраста играмо игре из Војводине, које ће бити снимљене и помоћи ће у онлајн образовању или као помоћни материјал за књигу дечијих игара.

Галама – Сустрет са народном уметношћу, Током новембра – децембра 2021. године, Сента, Суботица, Бечеј, Нови Итебеј, Нови Бечеј. На програму *Галама – Сустрет са народном уметношћу* презентације и занимања деци, држе војвођански инструктори фолклора, народни плесачи, музичари, приповедачи, занатлије. Активности су истовремено текле за два узраста, за предшколце, односно за школарце. Деца су пустовала уз вођство Жофије Т. Бекешапати (из Суботице), грнчарила са Моником Токаи (из Суботице), низала перле под вођством Зите Торјаи (из Новог Бечеја) правила свеће са Кристином Ваш (из Суботице), слушала приповетке са Реко Сабом (Лудах), упознавала се са инструментима са Оршољом Торок (Суботица). За то време, на другој локацији су са млађом децом Анико Чесак Корчик, Ана Ленђел, Жофиа Ленарт и Францишка Ковач (из Новог Бечеја), слушала приповетке са Реко Сабом (Лудах) и

Саболчом Нађ Абоњијем. Презентацију инструмената одржали су оркестар Фокош (Бечеј), оркестар Черемпеле (Војловица) и оркестар Духај (Суботица) за чим је следило упознавање са народним плесовима уз вођство а под вођством Ане Ленђел, Жофие Ленарт, Ленке Хорват, Зеноа Фењвешија, Михаља Брашњоа, Роберта Сабоа (Бечеј) а народним песмама су децу подучавали Анико Чесак Корчик, Францишка Ковач и Мариа Кемењ.

2. Ризница Војвођанских Мађара - Професионални развој и задржавање заједнице на локалном нивоу

Хунгарикум – конкурс. Особље Завода задужено за Ризницу Вредности Војводине, Чила Важоњи и Виктор Фехер, учествовали су 2021. године у промоцији ко курса Хунгарикум који је расписало Министарство пољопривреде Владе Мађарске, услед чега су конкурисали следећи локални Одбори ризнице: Торда, Бечеј, Нови Кнежевац, Банатско Аранђелово, Фекетић, Врбица и Сента. Већина организација се пријавила самостално, док је у случају одбора Сенте, Врбице и Фекетића, Завод је био више укључен у припрему, подношење и имплементацију документације за пријаву. Одбор из Фекетића је успешно спровео програм Чувар, у коме је спроведено истраживање на тему традиционалних гастрономских вредности села, а потом су заинтересоване младе домаћице у низу програма научиле старе рецепте. У Врбици је организован етнографски камп уз реку Златицу за младе студенте, као и бицикличка тура у циљу промоције архитектонског и природног наслеђа овог подручја. Нажалост, пројекти из Торде, Бечеја и Сенте на крају нису прошли. Филмска радионица Синема из Кањиже такође је учествовала у такмичењу уз учешће редитељке Чиле Фејеш и добила подршку за продукцију три документарна филма о рушевинама цркве Араче и камену из Араче, тврђави у Бачу и вину из сремског региона. Завод је успешно учествовао и на конкурс под називом „Мађарско благо за наш идентитет“ којим се обавезао да припреми и објави методолошки приручник за увођење локалних вредности у друштвену својину, да припреми радну свеску која приказује вредности у дијаспори, као и да одржава веб страницу ertektar.rs, дизајнира њен интерфејс на српском и енглеском језику и развија њен садржај.

Увећавање збирке, Војвођанска ризница – Ризница ван матице. У консултацији са члановима Одбора мађарске ризнице Војводине (ОМРВ), Завод је тражио прихватање додатних предлога поред 64 поднеска одабрана за Ризницу вредности Војводине у 2016. години. Као резултат тога, у другој половини године примљено

је више од 120 поднесака, о којима је одлучено онлајн гласањем обзиром на епидемиолошку ситуацију. Док је неке од предлога већина предложила за примарни ниво, односно општинску ризницу датог села или града, прихваћено је 60 поднесака, чиме је повећана збирка вредности Војводине – Ризнице ван матице 2021. године. Неки од њих су: Галама – Сусрет са народном уметношћу, Преношење младе преко ватре у Добричеву, Фестивал *Durindó* и *Gyöngyösbokréta*, Сећање на фолклористу Лајоша Калмања и утицај на покрет препорода Мађара у Војводини, Стваралаштво и песништво Јожефа Богдана, Свирање цитре у Мужњи, Секељско пивење и вез, Комеморација за Ференца Мора у Чоки, *Négyesfogat* и *Ötösfogat*, Уметничка колонија 9+1, Етно кућа у Ади, Етно собе у Бајши, Цветни ћилим поводом Телова у Молу, Свест о Куманима у средњој Бачкој, Уметничко такмичење средњошколаца, 150 година образовања учитеља у Суботици, Војвођански кургани, Школски музеј у Ади, сећање на произвођача шампањца Јожефа Терлеја у Чантавиру и Војводини, Валериа Шебск - рад на поновном увођењу израде плетене чипке, итд.

Регионалне ризнице. Завода је издејствовао 2021. године оснивање две регионалне ризнице које су преузела бригу о промовисању мађарских вредности које се налазе не само у датом насељу, већ и на територији веће административне јединице села или историјског региона. Једна од њих је Регионална ризница округа Бечеј, који је основан у Бечеју повезивањем насеља која чине садашње и бивше административне јединице насеља, а друга је Регионална ризница Златица која покрива северни део Северног Баната, историјски округ Златице, проширујући свој обим на Чоку и Нови Кнежевац.

Месне ризнице. Месна ризница Падеју је основана у Културном кругу Рафаел Такач, док је у Фекетићу у Културном друштву Локални културни круг, у Банатском Моноштору у Културном друштву Петефи Шандор. У Банатском Аранђелову је формирана у Културном друштву Др Ласло Бањањ- Стратман, У Мајдан- Рабе у Културном друштву Вадвираг. Поново је основана ризница насеља Хоргош, а од ове године делује у оквиру Удружења грађана ЈУВЕНИОР, док је Мали Иђош основао самосталну невладину организацију којој је поверен рад месне ризнице.

Увећавање збирки у регионалним и месним ризницама. Као резултат до сада описаних састанака одбора и презентација, ставарања војвођанских, регионалних и

месних ризница, збирка Ризнице вредности за војвођанских Мађара је увећана повећана је за 88 поднесака.

Публикације. Запослени Завода коме је поверена процена вредности насеља у Ризници војвођанских Мађара обавезао се их обради у научно-популарне сврхе, а студију је објавио 2021. године у првом и другом броју часописа *Bácsország*, у рубрици Културна баштина. Библиографски подаци: Виктор Фехер 2021: *A mokrini Kilenclyükú híd*. In *Bácsország* 1: 96–97. Виктор Фехер 2021: *Kispiac lokális történelemgyűjteménye: a kispiaci tájház*. In *Bácsország* 2: 95–96. Такође 2021. године објављена је публикација „Збирка вредности Торде“ која је прикупила благо Ризнице вредности Торда и објавила га у штампаном облику уз помоћ запослених у Заводу.

Еразмус стипендисти. Ризница војвођанских Мађара је, користећи се прекограничним везама у високим школама односе особља Завода, учествовала у Еразмус + програму мобилности студената на основу стажирања финансираног од стране Европске уније, у оквиру којег је угостила два мађарска студента. Завод је проценом области стручног интересовања студената утврдио начин и област рада полазника у програму. На основу тога, један од њих који се бави етнографијом је директно обављао послове израде садржаја на сајту ertektar.rs и учествовао у организацији разних манифестација, успостављању и одржавању односа Србије и Мађарске. Други стипендиста, који студира енглески језик је преузео превођење дигиталних платформи ризнице на енглески језик и учествовао је у стручној лектури историјских прилога.

Рад Ризнице војвођанских Мађара је неизоставан у формирању локалног идентитета и његовом јачању. Осим тога, и за опстанак војвођанских Мађара и Мађара уопште. Услед тога смо видели потребу да ојачамо ризнице у Потиском региону. Тако смо, после неколико година изостанка, позвали на посао активне чланове локалног Одбора ризнице у Ади и сумирали раније започете, а потом прекинуте послове. Поред тога, поставили смо нове циљеве, верујући да ће им то дати подстицај, који би, дугорочно гледано, могао да доведе до израде монографије насеља засноване на раду Ризнице. Из сличних разлога почео је и процес израде радне свеске за више разреде основне школе, фокусирајући се првенствено на насеље Чока, који ће се спроводити током 2021/22. године према програму „Неком је овај предео мапа“ подржаном од стране Министарства људских ресурса. Ова публикација може послужити као узор другим насељима, да познавање локалне

историје и етнографије о одређеним темама – посебним празnicima, догађајима, личностима, институцијама, обичајима, сујеверјима, итд., пренесу, обзнане и сачувају за будуће генерације.

3. Библиотечка група Капоч – Јачање јавних културних и стручних компетенција мађарских библиотекара у Војводини

Библиотечка група Капоч ја настала 1998. године сарадњом десет војвођанских библиотека– библиотека Габор Сарваш из Аде, Народна библиотека Културни центар у Чоки, Читалачки круг у Горњем Брегу, Народна библиотека у Малом Иђошу, библиотека Јожеф Атила у оквиру образовно-културне установе Кнеса у Кањижи, Народна библиотека у Тополи, Народна библиотека у Србобрану, библиотека новосадске Катедре за мађарски језик, Новосадски мађарски читалачки круг, Градска библиотека сенћанског културног центра Турзо Лајош. На почетку је дефинисан задатак групе као „да организује сарадњу мађарских библиотека које делују у нашем региону, да обезбеди организовање услуга и обука за изградњу локалне библиотечке делатности, као и других библиотечких и културних услуга.” Група је желела да оснује информационо-методолошки библиотечки центар, чији је најважнији задатак да помогне Војвођанима који говоре мађарски језик у пружању информација на матерњем језику и развоју јавних културних библиотека, с друге стране, да оживи војвођанску мађарску културу уопште, али посебно културу читања, ефикасније усвајање и дистрибуцију књиге на мађарском језику, неговање мађарског идентитета, органско повезивање мађарске културе са светском културом, и да очува културно наслеђе мађарске заједнице. Све то, у форми која најбоље одговара нашим околностима. Оснивач мгр. Јене Хајнал. Координатори: Ана Барат Хајнал и Чила Важоњи.

Одржавање и улог комуникације мреже. У циљу дељења стручних информација и олакшавања комуникације између библиотекара, формирана је група на друштвеним медијима и успоставља се систем циркуларног писма, деле се добре професионалне праксе на обе платформе. Могу да пружају информације, вести и стручни савети о библиотечким питањима. Листа сада има преко 60 чланова. Овај канал се користи за најаву обука и састанака, за дељење библиотечких догађаја, за дискусију и решавање разних проблема

Заједнички библиотечки систем. Захваљујући Националном савету мађарске националне мањине је у 2020. години модернији програм у мађарске библиотеке-интегрисани библиотечки систем *Qulto*.

Обуке, стручни контакти. Најважније и најзначајније поље деловања групе је организација даљих обука, семинара и стручних скупова. Предавачи на обукама били су домаћи и углавном мађарски стручњаци, а група је током година ступила у контакт са низом професионалних организација и институција и била у могућности да угости њихове запослене као говорнике током састанака: Библиотечки институт, Народна педагошка библиотека и музеј, Мађарско читалачко друштво, редакција часописа *Új Kép* и дневног листа *Magyar Szó*, Фондација библиотеке Гаспар Хелтаи из Трансилваније, са седиштем у Клуж-Напоки, *Observer Budapest Médiafigyelő Kft.*, Градска библиотека Иштван Паколиц из Пакша, Мађарско научно друштво Војводине, Универзитет Панон (Веспрем), Окружна библиотека Балинт Балаши (Шалготарјан), Књижствни музеј Пестефи, Градска библиотека Иштван Халиш (Нађканижа); Градска и окружна библиотека Карољ Шомођи (Сегедин), итд.

Поред тога, други важни начини неговања професионалних односа су путовања и учешће на конференцијама. Чланови групе Капоч су стални учесници Конференције библиотекара Карпатског басена, односно, Путујућег састанка удружења мађарских библиотекара. Циљ путовања је најчешће посета одабраној установи, чији рад могу преузети војвођанске библиотеке.

Подстицање традиционалних и нових облика учешћа заједнице, развој људског и друштвеног капитала

Хероји свакодневице. Студије на основу локалних истраживања су на пролеће 2021. године дошле из Чоке, Старе Моравице и Суботице, а свака од њих скреће пажњу на личност која ја значајна за дато насеље из аспекта заједнице. Наставник географије и историје из Чоке, Тибор Месарош Киш из Чоке је припремио три истраживачице: Вивиен Чорба, Катариа Флеис и Шаролта Шлезак, које су успешно описале живот и рад Иштвана Ч. Шимона, личности од значаја за цео Банат. Марина Радаковић, наставница историје из Старе Моравице је била ментор трома седмацима: Адриана Бањац, Биборка Шетет, Чонгор Антал, који су радили истраживање на локалном нивоу и детаљно су представили Ђулу Ковача Ст. по којем је њихова школа добила име, затим и живот Ивана Модрчина, популарног моравичког „чика апотекара“, и музички опус локално поштованог Иштвана Теплицког. Ана Хербут Хегедиш, наставница историје у Основној школи Иштван Сечењи у Суботици, преузела је обавезу да своје ученике шестог разреда припреми за истраживање. Њих четири, Тара Ташковић, Евелин Ароксалаши, Емили Киш и

Дорина Говорковић су сарађивале и бавиле се животом и радом др Антала Хегедиша који је умро 2010. године и направиле су богате визуелне прилоге. На завршној манифестацији програма 24. јуна, тимови су једни другима представили и резултате својих истраживања и добили поклон пакете који се састоје од таблета и публикација Завода. На завршној манифестацији програма у Будимпешти, чији је домаћин било Удружење Ракоци, суботички ученици успешно су представљали Војводину.

Хероји свакодневице- Будимпешта. На јесен ове године је постало могуће да се одржи такмичење Хероји свакодневице у Будимпешти где је по једна рупа ученика ван матице приказала резултате истраживања у главном граду у Музеју књижевности Петефи. Војводину је представљала група ученика сада већ седмих разреда основне школе Ссечењи Иштван и њихова наставница Ана Хербут Хегедиш. Петочлана екипа је провела четири дана у Будимпешти, упознала се са другим екипама и наставницима, и са главним циљевима пројекта. Манифестација у Будимпешти је реализована у организацији Удружење Ракоци. Завршног дана манифестације је учествовао и делегат Завода, на тај начин јачајући своје везе између образовних установа ван матице и организатором.

И у 2021. години смо у сарадњи са Културним савезом војвођанских Мађара креирали **Онлајн адвентски календар** за војвођанске глумце и остале заинтересоване. Теме 12 прозорчића су биле: метода израде онлајн адвентског календара; *Tyúklétra, avagy mi csorog a nyakunkba.* најнаграђиванија представа XXV Смотре аматерских позоришта војвођанских Мађара која је понела и награду Патаки Ласло у извођењу темеринске трупе *Jáccunk*; разговор са Тамашом Олахом, театрологом, драматургом; интерактивна Zoom радионица са Емеше Балаша; тема за размишљање са Мишијем Фазекашом; снимак представе Културног удружења Ади Ендре из Сајана из 2018. године (*Ray Cooney: Páratlan páros*); Представа *Чистим срцем* у извођењу *Színhátszó Grund* из Палића; Како си? снимак игре са картама; Представа *Tuladunai* драмског друштва у Купусини из 2019. године; веровање Монике Мачаи и Мартине Гонди; видео сомборских омладинаца; снимак божићне приче у извођењу Ђерђа Вирага.

Мрежа ментора у култури. Коришћење тонских и нотних рукописа Архива мађарске народне музике у Војводини, помоћ удружењима и народним певачима, наставницима, обезбеђивање звучних и нотних записа. Оцењивање група народне културе у општини Сента, дводневно стручно саветовање у марту (уместо

Празника традиције). Онлајн са следећим предавачима: Културно- образовни центар Турзо Лајош са Иштваном Неметом (изворна музика), Илдико Баркајни (народна ношња, сценска појава), Силвестер Шикентанц (народни плес) и Иштван Толди (народне приповетке). Саветовање група које се спремају за *Durindó*, посете њихових проба и помоћ за припрему војвођанских и мађарских народних педагога за фестивал *Durindó* обезбеђивањем оригиналних снимака са територије Војводине током године (Ана Чизмадиа, Жужана Сабо Кочиш). Активно пружање помоћи војвођанским корисницима подршке Фондације Чори Шандор – помоћ са предавањем преко интернета, са спровођењем (решавање стручних питања, обезбеђивање стручњака нпр. за шивење ношњи), помоћ са израдом финансијског плана и обрачуна и његовог подношења.

Giovanni Artisti је као партнер помогао Заводу у организацији **концертне турнеје класичне музике**, током које је сегедински камерни оркестар у следећим насељима одржао концерте оргуља, тј. камерне музике: Чока, Кеви, Лулаш, Кањижа, Падеј, Палић, Сента. Мисија оркестра је да изводи програме класичне музике у малим насељима, селима. Посебно и дирљиво искуство је било слушати концерт у Падеју, на летњој позорници у Мађарском културном кругу Такач Рафаел који је био веома успешан и где досада нису били одржавани концерти озбиљне музике. Током ове турнеје су свирали дела Емила Петровича, композитора из Зрењанина, у сећање на годишњицу његове смрти.

У Суботици и Сенти је 1. и 2. јуна приказана књига др Арпада Папа *Délszlávok Párizsban – Egy határszakasz megrajzolásának krónikája és dokumentumai*. Током обе прилике је са писцем разговарао Чаба Катона, селектор издања, научни сарадник Историјског института Истраживачког центра за хуманистичке науке Мађарске академије наука. Издање је приказано у Будимпешти 14. септембра у Заводу за етнологију БУ у присуству стручних лектора Чабе Катоне и Илдико Ландграф.

У Чантавиру је 9. јула одржано представљање књиге локалног историчара Јожефа Седлара *A királyért és a hazáért! – Csantavér az első világháborúban*.

У Мађарском националном архиву у Будимпешти је 13. септембра, а затим у Дому стваралаштва у Сенти 20. октобра одржано свечано представљање најновије књиге главног архивара Тибора Молнара *In Nomine Domini! – A Kalocsai Érseki Szentszék által egyháziilag holttá nyilvánított első világháborús bácskai katonák adattára*. НА сенћанском представљању је говорио са новинаром Иштваном Терновцем.

Књига Жолта Подхорњаија *Mesélő délvidéki kastélyok* је представљена у Сенти и Суботици 28. и 29. октобра, а са аутором је говорила уметница Имола Корхец. Током октобра су пијаниста Иштван Секељ и виолиниста Пал Жига држали концерте под називом *Tangó-mánia – A világ legszebb tangói* у Суботици, Тополи и Сенти. Иштван Секељ је ученицима музичке школе Стеван Мокрањац одржао мастер радионицу пре концерта.

Програм *Mutogató* се бави пружањем додатне помоћи педагозима у примени драмске педагогије у настави ради смањивања евентуалне напетости, односно за обраду датих тема према узрасту унутар учионице, установе. 2021. године је одржан у следећим насељима: Ада (две прилике), Бачки Виногради, Хајдуково, Торњош, Утрине, Турзо/Сента (две прилике), Стеван Сремац/Сента (две прилике), Ново Орахово, Купусина, Сомбор, Светозар Милетић, Дорослово, Богојево. Одржано је укупно 16 радионица.

Развој **онлајн базе података глумца аматера** почео је 2020. године и настављен је 2021. године, пружајући могућност обраде не само предстојећих представа, већ и глумачке екипе, фотографија и постера свих представа насталих од њиховог оснивања, као и базе података архивских снимака. У бази података омогућавамо аматерским позоришним друштвима приступ сопственом профилу који они могу континуирано ажурирати, и одржавати податке о својој групи уз одобрење администратора.

Позоришна радионице *Osonó* и Културни савез војвођанских Мађара су са нама заједно организовали обуке, тренинге за развој личности и изградњу заједнице глумцима аматерима, водитељима група и руководиоцима удружења између 19. и 21. новембра у Сомбору, 26. и 28. новембра у Будимпешти, као и 10. и 12. децембра у Тотом Селу. Окосницу продуженог викенд тренинга чине тим билдинг, групна мотивација, вођење групе, самоспознаја и методе развоја, игре које учесници могу да примењују самостално и одмах у оквиру својих заједница након обуке. На обукама је учествовало око 30 особа, а водили су их Оскар Муча и Миши Фазекаш. Обуке ће се наставити 2022. године.

У сарадњи са *Magyarság Háza* смо организовали два предавања у оквиру отвореног универзитета. Архивар Тибор Молнар је одржао предавање у Сенти 18. новембра 2021. у организацији Завода за културу војвођанску Мађара. На предавање праћено презентацијом је дошло око 20 ђака Гимназије и дома за талентоване ученике Бољаи у пратњи професора историје Ђерђа Баше. Током предавања говорило се о

razvoju, istoriji i sadašnjem stanju vojnih groblja iz Prvog svetског рата у Суботици, Сомбору, Зрењанину и Руми. Предавање Идентитети и мултикултурализам у Војводини је одржао др Золтан Кламар, етнолог, 16. децембра 2021. у сенћанском Дому стваралаштва. Предавање је било о историјату суживота и интеракције различитих националних, културних и верских идентитета у Војводини, са фокусом на идентитете аутохтоних народа. Предавање праћено презентацијом пред публиком од 15-20 људи, била је једна од етапа циклуса предавања *Magyarság Háza* Отвореног универзитета, који је потпомогао Завода за културу војвођанску Мађара.

Синопис допунске књижице препоручене за музичко образовање деце приредио виолиста Силард Мезеи.

Континуирано смо ажурирали и водили **веб страницу Завода**, vmmi.org а нова веб страница завода је континуирано развијана. Постављање садржаја је континуирано на обе странице. На сајту смо поставили стручни материјал Завода, циљ нам је да на овој страници наш рад учинимо транспарентнијим, доступнијим и разумљивијим: тачно које услуге можемо да пружимо, припремљени су описи и препоруке наших обука и пројеката, као и формулари за регистрацију за сваки програм, информације о раду и колегама. Неки од текстова на сајту су преведени на српски и енглески језик. Програмирање веб странице је почело, *user experience design* је завршен, програмирање административног интерфејса је започето, дизајн и комплетна логичка структура су завршени. Наш циљ је да направимо страницу са информацијама на више језика прилагођену кориснику. Планирамо да покренемо аутоматизовани билтен на сајту и наставићемо да прикупљамо конкурсе. Простор ће добити медијски посматрач, односно вести објављене на српском језику, као и листови из Карпатског басена. Одавде ће такође бити доступне истраживачке области и базе података института (база података *Mártírium*, база података Ризнице војвођанских Мађара).

Током 2021. године преведени су на српски језик више донаторских уговора, описи догађаја и пројеката, програмских шема, као и план рада и извештај Завода. Урађени су преводи текстова за нову веб страницу Завода на енглески и српски језик.

Од децембра 2021. године издања Завода биће доступна у две књижаре у Суботици (Градска књижара Данило Киш, Лимбус).

Тренинзи, стручна усавршавања, стручни сусрети, смотре

Основно образовање народне музике за одрасле и децу у Потиским насељима у организацији Завода. Организована едукација народне музике коју координира Завод у Потиским насељима, током које искусни наставни кадар организује практичну (инструменталну) и теоријску наставу, уз учешће месних домова културе и удружења у шест насеља под координацијом народног музичара Даниела Пољака. У 2019. години израђен је наставни план и програм за основно образовање народне музике - за цитру, пастирску фрулу, виолину и теорију народне музике. образовање по редовном наставном плану и програму, циљевима и концепту се континуирано евидентира. Инструктори држе огледну наставу у основним школама ради организованог сакупљања полазника. Наш циљ је да унапредимо професионалне вештине музичара који свирају на плесним сусретима или као пратња ансамблима или хорovima народних игара и да образујемо наредне генерације. У шест насеља заинтересовани могу да науче да свирају на цитри, тамбури, пастирској фрули, гудачким инструментима, а одржавају се и часови певања. Тренутно 12 инструктора предаје броју од 101 детета и одрасле особе. Обуке су индивидуалне и групне. Сматрамо важним бављење камерном музиком и повезивање деце и одраслих који се школују у различитим насељима или удружењима уз помоћ својих наставника. у ту сврху полазници обуке редовно одлазе на Дур-мол сусрете. У првој недељи јануара обично организујемо камп народне музике где млади музичари добијају интензивну обуку и стичу искуства. Поред публикација које подржавају инструментално образовање народне музике у Мађарској, акценат стављамо на учење војвођанских народних песама и током године и током наших кампова. Додатну мрежу контаката младим музичарима пружају ансамбли, играчи и извођачи позвани на зимске кампове. Наши инструктори у зимским камповима последње четири године су били чланови ансамбала Јухас и Фокош, као и *Üsztűrű* и *Tükrös* из Мађарске. Сваких шест месеци организујемо испитни концерт, где студенти својим члановима породице и једни другима показују шта су научили током полугодишта. На овим манифестацијама повремено наступају и друге секције удружења. Обука наставника је подједнако важна као и обука ученика, тако да и њих обучавамо 2-3 пута годишње, а акценат је углавном на методологији. Младе полазнике смо уз сарадњу локалних културних удружења окупљали у Чоки, Кањижи, Новом Кнежевцу, Ади, Торњошу и Горњем Брегу. 2021. године едукација ће се одвијати у следећим насељима са следећим бројевима

- Сента: цитра- почетни и напредни ниво, виолина- почетни, средњи и напредни ниво, фрула, виола, контрабас, глас – 35 особа

- Торњош: гудачи- почетни и напредни ниво, тамбура, фрула, цитра- почетни ниво, – 20 особа
- Горњи Брег: фрула- почетни и напредни ниво, цитра- почетни и напредни ниво – 5 особа
- Мол: виолина- почетни ниво, тамбура- почетни ниво – 4 особе
- Кањижа: гудачи- почетни и напредни ниво, цитра, виола, контрабас- почетни и напредни ниво, тамбура- почетни и напредни ниво – 20 особа
- Чока: гудачи- почетни ниво, цитра- почетни и напредни ниво, фрула- почетни ниво 11 особа
- Нови Кнежевац: цитра- почетни ницо – 5 особа

Инструктори подучавају полазнике једном недељно. Предавачи: Тамаш Фекете, Жолт Хеже, Ђула Јухас, Акош Кесег, Андок Курунџи, Атила Михок, Даниел Пољак, Саболч Речко, Ласло Штербик, Андраш Сабо, Розалиа Тот, Петер Зомбори.

Стручно усавршавање за библиотекарe Библиотечке група Капоч 2021. године.

Група Капоч редовно акредитује обуке на мађарском језику при Акредитационој комисији Народне библиотеке Србије, чиме библиотекарe могу да испуне годишње услове за обуку по правилнику. Акредитација обука је важна и зато што библиотекарe који говоре мађарски имају мало могућности да учествују на акредитованим обукама на матерњем језику (акредитоване обуке на мађарском језику организује само Градска библиотека Суботица). Теме су укључивале библиотерапију, традиционално приповедање у библиотеци, увођење система бар кодова и тако даље.

Правно регулисање библиотечке делатности – акредитовано стручно усавршавање. 17. март 2021. преко апликације а Google Meet. Предавач: Емил Лулић. Учесници: 39 особа из 20 институције

Увод у управљање квалитетом. Обука Библиотечког института у Будимпешти. 11. мај 2021. преко апликације Ms Teams. Предавачи: Тамара Бајнок, Адриен Хорват и Река Јухас (Библиотечки институт, Одељење за развој квалитета библиотека). Учесници: 22 особе

Qulto-сусрет – 30. септембар 2021. Предавачи: Јанош Панџа – извршни директор Монгуз д.о.о. Мелинда Мађаш – стручњак за јавне збирке Монгуз д.о.о. У периоду за пријаву у септембру 2021. године предали смо Комисији за акредитацију Народне библиотеке Србије план обуке под називом Веб архивирање као задатак библиотекарe, који је добио акредитацију за 2022. годину. Креатори програма обуке су Зита Беднарик Прокеџ и Дора Хичик.

Учешће на програму стипендирања „Библиотека која спаја” (24. септембар 2021. –24. октобар). Програм организује Парламентарна библиотека Будимпеште, која расписује конкурс са циљем да подржи размену искустава и стручну сарадњу младих мађарских библиотекара у Карпатском басену. 2021. године, руководилац библиотеке Завода Чила Важоњи учествовала је у програму стипендирања, где је током свог једномесечног боравка у Будимпешти имала прилику да се детаљно упозна са радом Парламентарне библиотеке и најважнијих националних институција мађарског библиотечког система, (Библиотека мађарске академије наука, Национална библиотека страних језика, Библиотека главног града Ервин Сабо итд.), и низом високошколских и црквених библиотека. Програм је пружио прилику учесницима да виде добре примере рада готово свих врста библиотека и да изграде професионалне односе са особљем посећених установа, као и са другим библиотекарицама Карпатског басена.

Камп мађарских глумаца аматера и студената глуме у Војводини. Тринаести Камп мађарских глумаца аматера и студената глуме у Војводини, МАДТ је одржан 4-9. јула 2021. у Сенти са 32 учесника. Ове године је било могуће пријавити се за 3 групе: редитељску и 2 глумачке групе. Предавачи: Шандор Комароми, Ђерђ Херњак, Кинга Мезси, Тамаш Олах, Моника Мачаи и Емеше Балаша.

Поводом године новог националног почетка и комеморацијом 80. годишњице рођења писца Нандора Гиона, 100. годишњице рођења писца Иштвана Селија, 130. годишњице рођења писца Артура Мунка, 160. годишњице рођења композитора Ернеа Лањија Су Културно-образовни центар Турзо Лајош, завод за културу војвођанских Мађара о самоуправа општине Сента организовали XXV **Сенћански фестивал певане поезије** између 21. и 23. маја 2021. чији је почасни гост био Тамаш Олах К., писац, театролог, драматург. На конкурс из 2020. је позвано осам песника из Карпатског басена да напишу песме. Организациони одбор је одабрао песму Тамаша Олаха К. *Az órák lehetősége* као обавезну песму. Првонаграђени ове године је будимпештански бенд *Azt még nem tudjuk*, другу награду добила је *Én formáció* из Клуж-Напоке, а трећу Леа Пејин из Сенте. Прва специјална награда, прилика за наступ на фестивалу *Kultivál 2022.* године, додељена је оркестру *Skandallum* из Бечеја, друга специјална награда додељена је формацији *Én formáció* из Клуж-Напоке која ће наступати на фестивалу Мистрал, а жири је доделио трећу специјалну награду и две карте за Калака фестивал Чаби Демеу из Верешеђхазе.

Радионица дечјег позоришта у Фекетићу. Пријавило се 12 екипа из 10 насеља 2021. Радиле су у позоришној сали у Фекетићу. Од народних прича до актуелних друштвених

проблема као што су корупција или епидемија - дијапазон представа је био широк, поред класике, руководиоци група су бирали и текстове савремених аутора, а чак је неколико представа рађено по дечјим импровизацијама

XXV Сустрет мађарских глумаца аматера у Војводини. Културни савез војвођанских Мађара га је организовао у сарадњи са Културним удружењем Ади Ендре из Сајана и Заводом између 15. и 22. октобра 2021. На дан отварања отворена је пригодна изложба у част прославе 25. годишњице позоришних сусрета, на којој је свечани говор одржала Анита Вираг Киш, стручни сарадник Завода. Следеће трупе су учествовале на 25. сусрету и одмериле снаге: Аматерско позориште Мадач из Зрењанина • Аматерско позориште Мара из Тополе • Трупа Срећковићи из Удружења за заштиту и помоћ особама са посебним менталном и физичким потребама *Együtt Veled Értük* из Кањиже • Позоришна трупа Јожеф Атила Културног друштва Јединство из Кикинде • Глумачка група Културног друштва Шандор Петефи из Бездана • трупа *Jácsonk* Мађарског културног удружења Сирмаи Карољ из Темерина • Позоришна трупа Шома Мађарског културног и завичајног друштва из Фекетића • Позоришна трупа Културног удружења Петефи Шандор из Тобе. Тако је публика могла да погледа 10 представа 10 трупа из 10 насеља. Током фестивала, представе су биле веома различите: оперета, комедија, тужна комедија, народна трагикомедија, драма. Публика је на сусрету могла да погледа две представе дневно, осим понедељка, када је на бини била трупа из Тополе. Након представа, свака трупа је могла да затражи стручно мишљење чланова уметничке комисије/жирија, који су ове године чинили Розалија Борош Брешћански, писац драма и драматург Мађарског ансамбла Народног позоришта у Суботици Суботица, Валериа Прибила Агоштон, професор мађарског језика и књижевност и Арон Балаж, глумац и асистент на Новосадској академији уметност. Направљени су и аудио снимци разговора и коментара који су били доступни јавности, чија је уређена верзија наредног дана била доступна у билтену Суфлер. Након коментара, извођачке трупе су вечерале са представницима домаћина. Награде су биле уручене на гала програму, након чега су победници и позвани гости погледали професионалну позоришну представу Црни Петар уз подршку Националног савета мађарске националне мањине. Вече, као и вече отварања, завршено је свечаном вечером А Званичне награде сусрета - ликовна дела - ове године је креирала Корнелија Нађ, ликовна уметница и графичарка из Суботице. Две главне награде уметничка комисија доделила је трупама из Темерина и Палића. Списак осталих награђених се може пронаћи у последњем броју Суфлера од 22. октобра.

Научне активности

Серија истраживања *Délvidékiek a nagy háborúban* се наставља Листом губитака у Бајши коју је Завод током 2021. године издао у облику публикације. Координатори истраживања који су у Бајши прикупили су податке, предмете и фотографије су Антал Кочиш и Ева Кочиш, локални историчари уз укључивање заједнице у Бајши, и кароличке и евангелистичке цркве. У раду им је помогао главни архивар Тибор Молнар.

Salvage. Завод је као пројектни партнер Музеја Иштван Тер из Бајше и Учитељског факултета на мађарском наставном језику Универзитета у Новом Саду учествовао у спровођењу пројекта „Вредније од свега! – Ревалоризација културног наслеђа Бачке“ финансираног од стране програма ИПА ЦБЦ Мађарска – Србија (HUSRB/1903/33/0103 – More than worth it: Recycling of the cultural heritage of Backa. Acronym: SALVAGE), у оквиру којег је покушано да се истражи и направи база података коришћење локалног традиционалног еколошког знања и стимулише његова употреба. Током програма, запослени Завода су се обавезали, између осталог, да проуче литературу о овој теми и припреми упитник на шест страница, и да интервјуише 60 људи у 20 насеља Бачке, одређујући их као истраживачке тачке.

Истраживање локалне историје/културе у Славонији извршио је локални историчар и истраживач културне историје др **Ференц Мак**. Историја Мађара у Славонији у почиње у последњој трећини 19. века, када су се мађарске и немачке породице масовно селиле из јужних жупанија историјске Угарске у крајеве преко Драве. Осиромашење изазвано земљотресом натерало је стотине хиљада да напусте земљу, већина њих - америчких Мађара - тражила је прилику да просперира у непознатом прекоморју, али је било и на десетине хиљада оних који су препознали могућности које нуди Славонија. Ференц Бернич је у уводу своје књиге *Julián akció* (1994) користећи архивску грађу указао на то да су у 1880-им годинама Мађари из Зале, Шомођа, Барање и Бачке, након што су чули да је цена једног хектара земље у некадашњем граничарском подручју била само 20–30 форинти – па се може купити до 30 хектара земље за једну или две хиљаде форинти – продали два-три јутра земље код куће по цени за коју су у Славонији купили 20 до 30 јутара и постали газде. Мађари из Алфелда су се населили углавном у Срему, док су се они из жупаније Шомођ и Зала населили у падинама округа Вереце, Пожега и Бјеловар-Кириш, где су такђе учествовали у крчењу шума. У уводу публикације Емиграција Мађарског завода за статистику 1899–1913 (1918) истакнуто је да је „главна карактеристика народног покрета тог периода била је миграција земљорадничког становништва из дравских жупанија и бачко-бодрошких срезова на другу страну Драве и Дунава“. Ференц Бернич такође доказује чињеницу интензивне имиграције

статистичким подацима: према аустријском попису из 1850. године у Хрватској је тада живело 5.732 становника, у граничарском појасу 4.985, а укупно 10.717 становника који говоре мађарски. Након компромиса и преласка граничара у цивилну управу, број мађарског становништва нагло се повећава: 41.417 1880. године; 68.794 1890. године.; 90.781 у 1900.; године 1910. број мађарских становника износио је 105.948. Дакле, када се десио невиђени процват мађарског јавног живота и мађарске културе у жупанијама Бач-Бодрог и Торонтал током пола века грађанског развоја након Компромиса из 1867.: успостављен је читав систем мађарских установа основног и средњег образовања, књиге, дневне новине, недељници и периодика извештавали су о јединственом процвату мађарске штампе, радила су удружења грађана, читалачка и научна друштва. Врсни учитељи, уредници новина, свештеници и духовници, јавни великодостојници преузимали су политичку борбу, заступали интересе Мађара, и током деценија пуних сукоба, такве каријере су биле испуњене. Такви су били Јожеф Маргитаи, Золтан Полиањ, Ержебет Тарцаи, Карољ Зрињи, Јене Халер и Имре Ленарт. У овим деценијама је настао и јединствено леп опус писца Дежеа Корнела из Ујлака. Више од двадесетак заборављених каријера писаца изашло је на видело током истраживања. Један од извора историјске грађе биле су Мађарске новине Славоније које су излазиле у Осијеку од 4. октобра 1908. до 10. новембра 1918. године. Био је то лист Мађара који живе у хрватско-славонским областима, чијом је судбином током девет година управљао главни уредник Золтан Полиањ. Између 1884. и 1918. у Чаковцу је излазио двојезични недељник *Működési – Међимурје*, уредник му је био Јожеф Маргитаи, а затим Карољ Зрињи. Други извори су школски годишњаци, посебно годишњаци Учитељског завода Чаковец објављени 1881–1918. и грађанске мушке школе између 1872–1918., као и јулијански школски билтени објављени након 1904. године.

Заштита нематеријалног и материјалног културног наслеђа, заштита споменика

У пролеће 2020. др. Татјана Бугарски, регионални координатор за нематеријално културно наслеђе Војводине са молбом да се на листу нематеријалног културног наслеђа у Србији додају елементи наслеђа важни за војвођанске Мађаре. Кандидовани су и преведени су на српски бербански бал у Дорослову и начин припреме пужић тестенине од стране др. Арпада Папа. Осим тога, сарађивали смо у припреми за кандидатуру војвођанске тамбурашке музике са институцијама које су их кандидовале – са Музејом Војводине, Музиколошким институтом,

Факултетом музичке уметности из Београда и Савезом војвођанских тамбураша – како бисмо обезбедили податке које се односе на мађарски удео.

IX Уметничка колонија за уметност и заштиту споменика културе. Након једне године паузе смо организовали Уметничку колонију за уметност и заштиту споменика културе од 26. јула и 4. августа 2021. Уметнички руководилац кампа је др хабил Ендре Рафаи историчар уметности, а мастер предавачи били су Миклош Шолтиш и уметници Ендре Киш. Стваралачки рад у атељеу је поново допуњен низом других програма. Учесници су посетили Кањижу, где су уз помоћ Золтана Бичкеија открили културно наслеђе града и одржали пикник код Вигадоа у Народном парку. Обављен је интервју са бившим и садашњим власником куће Николића, а у згради мале синагоге, која се тренутно реновира, одржан је перформанс за заштиту споменика. Уметничку колонију затворила је изложба Зидови, чији је домаћин био Дом Стваралаштва у Сенти која је служила и као атеље. Изложбу је отворила Беатрикс Мечи, доктор историје уметности (Будимпешта, Одсек за корејске студије, Универзитет Етвеш Лоранд). Учесници колоније уметника 2021: Андраш Чањи, Анабела Чизмадиа, Дариус Милан Гвиздала, Хенриет Хипелер, Делила Хофман, Емеше Ковач, Адел Мартаи, Францишка Сабо, Маргит Сабо, (Универзитет у Печују, Факултет уметности), Река Тертели (Академија уметности Универзитета у Новом Саду).

Развој инфраструктуре

У канцеларији и холу Завода постављене су полице, ормани, оставе, регали, који су постављени. Техничка опремљеност института је проширена са 1 Леново лаптоп рачунаром и екстерним хард дисковима који су неопходни за чување садржаја.

Издавачка активност

Рукописи

Следећи рукописи су у припреми (уређивање, стручна лектура, језичка лектура, прелом) – Ержебет Адамовић: *Историја Адорјана*. Иштван Балог: *Квака тајних врата – приче из Сенте* (заједничко издање са Образовно културним центром Турзо Лајош), Бела Чорба: *Речник темеринског дијалекта*. Золтан Чемере: *Публикација која се бави завичајном историјом Кикинде*. Валериа Дежавари Беседеш: *Некада давно...* – издање чине ранији чланци ауторке о народним

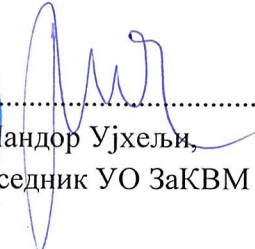
причама. Иштван Немет – Ђула Јухас: *Народне песме из Мола и Бачких Винограда*. Ђула Јухас: *Информативне песме Кларе Влашић Карољне Зелић из Мола*. Антал Кочиш – Ева Кочиш: *Бајша у великом рату*. Уред. Ференц Мак: *Ми сада градимо своју прошлост* – конференцијска свеска о описивању догађаја у XIX. веку. Уред. Тибор Молнар: *Војничке гробнице и гробља из Првог светског рата у Војводини*

Књиге

(1) Ласло Бенеш: Књига о мом оцу – Сећање. Аутобиографија, животна прича, дневничка серија; (2) Карољ Бешњи уред.: *Наша заједничка прошлост и судбина*. Друго непромењено издање. (3) Ласло Галус: *Хеј животе, пастирски животе...*; (4) Река Миклош уред.: *Црквна музика – серија*, (5) Тибор Молнар: *In nomine Domini!* (Подаци о војницима из Бачке који су нестали / пали у Првом светском рату и проглашени мртвима од стране Налбискупије у Калочи између 1920. и 1944.); (6) др Арпад Пап: *Јужни Словени у Паризу*; (7) Рудолф Седлар: *З акреља и домовину!* (8) Шандор Коња и Ђула Јухас уред.: *Под сенћанским баштама – Студијска публикација Меморијалне конференције Анико Бодор из 2020. Заједничко издање*; (9) Мађарске народне песме Војводине IV Ревидирано, проширено издање Форум – ЗаКВМ. (10) Жолт Полдхорањи: *Живописни дворци Делвидека*. Прерађено друго издање. Собек Бт. – ЗаКВМ – Национални савет мађарске националне мањине

Сента, 28. март 2022.

Нандор Ујхелји,
председник УО ЗаКВМ